

NOVUM



Generaal Kees Homan: 'Bij Defensie roest je niet vast.'

De Annotatie

Spaanse Villa meets Kribbebijter: externe bestuursaansprakelijkheid in het Tulip-arrest

Andreas Kinneging

'Wat is een goed jurist?'

Sophia Leiden

An introduction

Opinie

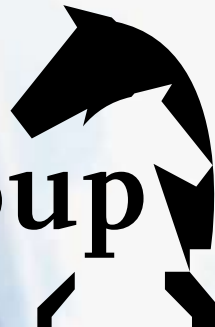
'Toekomstige schadeclaims inzake rentederivaten'



Ben jij klaar voor morgen?

Schrijf je in via www.youngtalentgroup.nl
en wees als eerste op de hoogte van:

- Masterclasses
- Stages/vacatures
- Business courses
- En meer ...

youngtalentgroup 

Waarde lezer,

De tweede NOVUM van het academisch jaar ligt eindelijk weer in de bakken. De afgelopen maanden heeft de NOVUM een spannende tijd doorgemaakt waarin veel is gediscussieerd over de vorm waarin ons blad zal moeten voortbestaan. In tijden zoals deze, waarin zuinigheid troef is, staat de hoofdredacteur samen met zijn redactie voor een splitsing in de weg: reageren wij passief op de veranderingen om ons heen of kiezen wij ervoor de NOVUM op proactieve wijze om te vormen tot een nieuw en beter blad? Een NOVUM 2.0, zo u wilt. Wij zien er naar uit om u op de hoogte te houden van de komende ontwikkelingen.

Deze maand ging de hoofdredactie in gesprek met Generaal-Majoor b.d. Kees Homan, sinds zijn uitdiensttreding werkzaam als expert van het Nederlands Instituut voor Buitenlandse Betrekkingen Clingendael. Bekend om zijn regelmatige aanwezigheid op radio en tv, vertelt de generaal in een uitgebreid gesprek met de NOVUM over een aantal crisissituaties die zich momenteel in de wereld voordoen, hoe daarmee wordt omgesprongen door de internationale gemeenschap en wat de rol van Nederland daarbij is of zou moeten zijn. Ook legt hij uit wat zijn rechtenstudie voor hem heeft betekend.

In de Verdieping geeft redacteur Niels Neve een kritisch overzicht van de complicaties in het Nederlandse drugsbeleid. Ook hebben wij weer een overtuigende opinie van onze redacteur Ademir Sehomerovic, over de dreigende slag om massaschadeclaims van gedupeerde mkb'ers tegen het bankenstelsel dat niet voldoende informatie zou hebben verstrekt bij het verkopen van rentederivaten. Vergeet niet om nog even onze nieuwe rubriek 'De Analyse' door te nemen. Deze maand wordt dit stuk verzorgd door Thomas Weber, van wie de redactie in januari met een bezwaard gemoed afscheid zal moeten nemen. Namens de gehele redactie van de NOVUM wens ik hem van harte succes met de start van zijn carrière! Zijn artikel wordt een echte afscheidsknaller met als onderwerp, u leest het goed, naaktloperij.

Enfin, wij bieden u weer een prachtige NOVUM aan met artikelen waar uw juridisch brein oprecht van zal smullen. Ik kan niets anders doen dan u, zoals gewoonlijk, van harte aanraden om de voor u liggende bladzijde om te slaan en de inhoud van dit blad van kافت tot kافت tot u te nemen.

Rogier van Geel
Hoofdredacteur NOVUM



Volg ons op



NOVUM



@NOVUM_Law

Inhoudsopgave

1	Ten geleide	
3	Filmrecensie	<i>The Judge: een typisch Amerikaans courtroom drama</i>
4	De Annotatie	<i>Spaanse villa meets Kribbebijter. Annotatie bij het Tulip-arrest</i>
7	Boekenproject	<i>Onbepaald door het lot</i>
8	In gesprek met	<i>Generaal Kees Homan</i>
12	De Verdieping	<i>Het Nederlandse drugsbeleid; De achterdeurproblematiek opnieuw gezien</i>
14	De Analyse	<i>Naaktheid als mensenrecht: het EHRM en maatschappelijke taboes</i>
16	Verslag	<i>Het Thorbecke-symposium</i>
18	Sophia Leiden	
19	Ter leering ende vermaeck	
20	Advertorial	<i>Interview met Charlotte Hoedt, advocaat-stagiaire bij Van Doorne</i>
22	Opinie	<i>Let the battle begin! De toekomstige schadeclaims inzake rentederivaten</i>
24	In gesprek met	<i>Heleen over de Linden</i>
26	Verenigingen	
28	Faculteitszaken	
29	Column	<i>Wat is een goed jurist?</i>



4



7



12



14



22



24

NOVUM is het maandblad van de Juridische Faculteitsvereniging Grotius te Leiden. NOVUM is ontstaan uit een fusie tussen het faculteitsblad Trias (1968) en het blad Request (1999) dat werd uitgegeven door het rechtenmentorat Appel.

NOVUM is aangesloten bij de Stichting Landelijk Overleg Juridische Faculteitsbladen (LOJF).

Oplage: 1.250 exemplaren
Lay-out: R.W. Bouwman
Druk: JP Offset
ISSN-nummer: 1567-7931

U kunt NOVUM vinden bij de ingang van de faculteit, de C-gang op de begane grond, het restaurant en bij C131. De redactie behoudt zich het recht voor ingeleverde stukken niet te plaatsen of te wijzigen. De inhoud van de artikelen vertegenwoordigt niet noodzakelijkerwijs de mening van de redactie.

© Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden gereproduceerd zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

Redactie

Hoofdredacteur
Rogier van Geel (06 53 72 58 51)
novum@law.leidenuniv.nl

Eindredacteur
Fatima Jarmohamed (06 20 95 83 37)
novum@law.leidenuniv.nl

Redacteurs
- Raphaël Donkersloot
raphaeldonkersloot@gmail.com
- Thomas Weber
thomasweber13@gmail.com
- Anna Tsheichvili
anna.tsheichvili@gmail.com
- Maurice Jeurissen
maurice1993@live.nl

- Maurits Helmich
m.m.helmich@gmail.com
- Niels Neve
nielsneve@live.nl
- Mohammad Sharifi
the.sharifimo@gmail.com
- Ademir Sehomeric
ademir.sehomeric@gmail.com

Adviesraad
- Prof. Dr. A.O. Lubbers
- Mw. Drs. A.F.M. van der Helm
- Mw. Mr. C. de Kruif
- Mr. G.K. Schoep
- Tim van Lit, Assessor Fdr
- Beau-Dominique van Boggelen, praeses JFV Grotius

Contact
novum@law.leidenuniv.nl

Filmrecensie



The Judge: een typisch Amerikaans courtroom drama

The Judge, de titel zegt het al: een typisch Amerikaanse courtroom drama. Hierbij horen nodige Amerikaanse clichés, waarvoor in deze film genoeg ruimte is gemaakt. Zo is er sprake van onuitgesproken familieruzies, is de hoofdrol weggelegd voor de harteloze commerciële advocaat en worden jeugdliefdes herleefd. In een notendop: advocaat Hank Palmer keert terug naar zijn geboorteplaats – een klein nietszeggend plaatsje in the middle of nowhere. Hier wordt hij geconfronteerd met de problemen die hij altijd al met zijn familie – en met name met zijn vader – heeft gehad. Als kers op de taart schijnt zijn vader, die tevens rechter is, aangeklaagd te worden voor moord.

Advocaat Hank Palmer, een typische *big city lawyer* à la Suits, houdt zich voornamelijk bezig met wittenboordencriminaliteit in Chicago. Hij is getrouwd met een jonge, mooie vrouw – die overigens overspel heeft gepleegd omdat Hank te druk is met zijn baan – en heeft een schattig dochtertje. Hank is zeker geen liefkozend type en behelst dan ook de mentaliteit van een standaard harteloze advocaat met weinig gevoel voor de medemens. In de eerste scène van de film plast hij dan ook “per ongeluk” over zijn opponent heen omdat deze hem zogenaamde irritante vragen stelt in het herentoeilet. Hank heeft geen respect voor de types waarmee en voor wie hij werkt – gezien het vaak witteboordencriminelen zijn met te veel geld. Maar hij wijkt er ook niet voor om hen dankbaar te zijn voor het leven dat hij kan leiden met behulp van hun geld; met een zeer luxe huis in het midden van de bossen en een *oldtimer* Ferrari voor de deur.

Hank wordt genoodzaakt tijdelijk zijn luxe leventje te verlaten als zijn moeder overlijdt. Hij moet hierom terugkeren naar zijn *home town*. Hier wonen zijn vader en zijn twee broers. Zijn vader, die aldus rechter is, staat ook wel bekend als *judge* Palmer. Hank is de middelste van de drie zonen: Glenn – een gefaalde honkballer – is de oudste en Dale – die een geestelijke achterstand heeft – is de jongste van het stel.

Het is al gauw duidelijk dat er frictie is tussen *judge* Palmer en Hank. Hank kan hierom niet wachten totdat hij weer in het vliegtuig zit richting zijn eigen leven in Chicago. Maar dit moment wordt hem tijdelijk ontnomen. *Judge* Palmer wordt namelijk – vlak voordat Hank wil vertrekken – aangeklaagd. Er is bloed gevon-

den op zijn Cadillac en dit bloed blijkt te zijn van een gevonden lijk. Hank beslist te blijven. Zijn vader wil hem in eerste instantie niet als advocaat aannemen. Na veel gedoe, waaronder het ontslaan van een andere advocaat die toch te onervaren en incapabel bleek te zijn, accepteert *judge* Palmer zijn zoon voor hem op te treden als raadsman.

De rechtszaak belooft een zeer interessante te worden: het slachtoffer is namelijk een man die *judge* Palmer met zijn beste bedoelingen een te lichte straf heeft gegeven in het verleden, wat erin resulteerde dat deze een jong meisje vermoordde. *Judge* Palmer heeft hierom altijd haatgevoelens gekoesterd richting deze man. Verder is er nog een eigenaardigheid in de rechtszaak: *judge* Palmer kan zich simpelweg niet herinneren of hij de man heeft aangereden. Hij is zeer oud en heeft door chemotherapie – hij lijdt aan kanker – veel last van geheugenverlies.

Het zijn uiteindelijk niet alleen de feiten van de zaak die het geheel interessant maken maar ook de onderlinge strijd tussen Hank en zijn vader, de strijd tussen de beroepsadvocaat en de rechter, een waar familiedrama. Gedurende de rechtszaak leren vader en zoon elkaar beter kennen, wat niet per definitie zorgt voor een betere band maar hen op hun eigen manier dichter tot elkaar brengt. Zo luistert de integere rechter niet naar zijn zoon wanneer deze hem afraadt een getuigenis af te leggen; slechts schuldigen weigeren te getuigen betoogt *judge* Palmer. Hank heeft het maar te doen met zijn koppige vader als cliënt. En zo ontpopt de *big shot lawyer* uit het bruisende Chicago met weinig medeleven voor zijn cliënten zich tot een bijna wanhopige strafrechtadvocaat in een nietszeggend stadje met wellicht teveel medeleven voor zijn cliënt. Een interessante ontwikkeling die gepaard gaat met vrij gedetailleerd strafrechtelijk onderzoek in het Amerikaanse recht. Pleidooien en getuigenoverhoringen in een prachtige, nostalgische rechtszaal met jury en al, zijn het resultaat hiervan. Het is interessant om te zien op welke manier de jury kan worden bespeeld in dergelijke zaken: door het creëren van medeleven

De uiteindelijk uitspraak en de ontknoping hierop volgend beloven ontroerend doch bevredigend te worden, voor zowel *judge* Palmer, Hank en als de rest van het gezin. Een typisch einde van een dergelijk courtroom drama. ■

De Annotatie

Spaanse Villa meets Kribbebijter. Annotatie bij het Tulip-arrest

(HR 5 september 2014, ECLI:NL:HR:2014:2628)

Inleiding

Besturen gaat niet zonder risico's. Een bestuurder van een vennootschap kan immers op vele manieren persoonlijk aansprakelijk worden gesteld. Zo kan hij o.m. worden aangesproken door de fiscus voor onbetaald gebleven belastingschulden (art. 36 Invorderingswet), door de curator wegens het veroorzaken van het faillissement van de vennootschap (art. 2:138/248 BW) en door de schuldeisers van de vennootschap wegens wanbetaling (art. 6:162 BW). Binnen deze laatste categorie – de externe bestuurdersaansprakelijkheid – heeft de Hoge Raad onlangs twee belangrijke arresten gewezen. Op bijzonder creatieve wijze heeft hij daarin gebruik gemaakt van het klassieke Kribbebijter arrest² – kent u hem nog? – teneinde opheldering te geven over Spaanse Villa arrest,³ een berucht arrest over externe bestuurdersaansprakelijkheid. In deze bijdrage zal ik het nieuwe arrest van de Hoge Raad behandelen. Daarbij zal ik ook het algemene juridische kader rondom de externe bestuurdersaansprakelijkheid schetsen, zodat de inhoud van de nieuwe uitspraak beter kan worden geplaatst.

Externe bestuurdersaansprakelijkheid, hoe zat het ook al weer?

Bij de externe bestuurdersaansprakelijkheid gaat het om de civielrechtelijke aansprakelijkheid van de bestuurder jegens anderen dan de vennootschap op grond van art. 6:162 BW.⁴ Veelal gaat het om schuldeisers van de vennootschap die hun schulden niet kunnen verhalen op de vennootschap zelf. Denk bijvoorbeeld aan de situatie waarin een crediteur slechts een concurrente vordering heeft op de failliete vennootschap heeft. Om te voorkomen dat hij achter het net vist, kan naast de vennootschap

ook het bestuur persoonlijk aansprakelijk worden gesteld. De kans dat een dergelijk actie slaagt, moet echter niet worden overschat. De bestuurder werkt immers voor een entiteit met *rechts-persoonlijkheid* (art. 2:5 BW) en het gehele idee achter *rechtspersoonlijkheid* is juist dat de voor de rechtspersoon werkende natuurlijke personen niet al te snel moeten vrezen voor civielrechtelijke aansprakelijkheid. Ook vanuit een maatschappelijk perspectief zou het onwenselijk zijn als bestuurders snel persoonlijk aansprakelijk worden gesteld. Geen bestuurder zal meer grote risico's durven te nemen – ten koste van de bedrijvigheid – want voor hij het weet wordt er beroep gedaan op zijn persoonlijke vermogen.

Als een bestuurder handelt buiten zijn functie als bestuurder gelden de gewone regels van art. 6:162 BW, en geniet de bestuurder in het bijzonder niet de bescherming van het 'ernstige verwijt'-criterium.

Dit alles betekent echter nog niet dat een bestuurder zich altijd kan verschuilen achter het veilige schild van de rechtspersoonlijkheid. Zoals we zullen zien in de te bespreken jurisprudentie kunnen bestuurders namelijk in zoverre onbehoorlijk handelen, dat het onredelijk zou zijn als zij te allen tijde in bescherming worden genomen door het instituut van de rechtspersoon. Het zou daarom dus mogelijk moeten zijn om, bij wijze van uitzondering, een bestuurder voor zijn handelen civielrechtelijk aansprakelijk te stellen. Om deze reden heeft de Hoge Raad in zijn jurisprudentie een bijzondere norm van externe bestuurdersaansprakelijkheid ontwikkeld. Volgens deze norm moet de bestuurder, gelet op alle omstandigheden van het geval, een 'persoonlijk ernstig verwijt' worden gemaakt ten aanzien van de onrechtmatige handeling.⁵ Aangezien deze norm lastiger te vervullen is dan de normale norm van art. 6:162 BW, spreekt men ook wel van de 'verhoogde drempel' van bestuurdersaansprakelijkheid.⁶



Er zijn twee typische gevallen⁷ waarin deze verhoogde drempel kan worden overschreden. Ten eerste kan het zo zijn dat de bestuurder voor de vennootschap verplichtingen aangaat waarvan hij weet of moet weten dat de vennootschap die niet zou kunnen nakomen, bijvoorbeeld omdat de vennootschap niet solvabel genoeg is om die verplichtingen te kunnen voldoen.⁸ Ten tweede zou het zo kunnen zijn dat de vennootschap weliswaar solvabel is, maar dat de bestuurder willens en wetens de vennootschap insolvent maakt teneinde te bewerkstelligen dat de crediteur zijn vordering niet kan verhalen op de vennootschap.⁹

Een bestuurder kan zich niet altijd verbergen achter het schild van de rechtspersoonlijkheid.

Laten we nu ter wille van het overzicht het voorgaande kort samenvatten. Een bestuurder van een rechtspersoon kan in beginsel niet persoonlijk aansprakelijk worden gesteld voor de onrechtmatige handelingen van die rechtspersoon, tenzij hem een persoonlijk ernstig verwijt kan worden gemaakt ten aanzien van dat handelen. Dit laatste kan het geval kan zijn wanneer hij (1) verplichtingen aangaat waarvan hij weet of moet weten dat de vennootschap die niet zal kunnen nakomen, of wanneer hij (2) de vennootschap bewust insolvent maakt teneinde het verhaal van de schuldeiser te frustreren.

So far so good. De Hoge Raad heeft aan deze vrij overzichtelijke doctrine echter een compliceerde factor toegevoegd in het Spaanse Villa-arrest. Ik zal dit arrest hieronder nader bespreken, aangezien het nieuwste arrest van de Hoge Raad hierop groten-deels voortbouwt.

HR 23 oktober 2011 (Spaanse Villa)¹⁰

Het feitencomplex in deze zaak is vrij dramatisch van aard. Een koppel wil graag een huis in Spanje kopen en komt in contact met het Nederlandse bemiddelingsbureau Prever. Een (indirect) bestuurder van Prever reist meerdere keren samen met het koppel af naar Elche, een gemeente aan de Costa Brava, om daar een woning te bezichtigen die is opgekocht door Prever. Aldaar komt de bestuurder te weten dat de woning naar alle waarschijnlijkheid door de gemeente Elche wordt afgebroken, omdat de woning is gebouwd zonder de benodigde bouwvergunningen. Ondanks deze wetenschap gaat de bestuurder toch een overeenkomst aan met het koppel waarin het huis wordt verkocht. Kort na de koop wordt het huis gesloopt. Uiteraard wil het koppel niet betalen voor een huis dat gesloopt is, en de bestuurder daagt het koppel voor de civiele rechter om de betaling alsnog af te dwingen. Als tegeneis wordt de bestuurder echter persoonlijk aansprakelijk gehouden op grond van art. 6:162 BW. Aangezien het hier gaat om de aansprakelijkheid van een bestuurder, zou men verwachten dat eerst een persoonlijk ernstig verwijt moet worden aangetoond om de betreffende bestuurder aansprakelijk te kunnen stellen. De verhoogde drempel van bestuurdersaansprakelijkheid is echter niet van toepassing in deze zaak. Volgens de



Hoge Raad gaat het hier namelijk niet om een zuivere kwestie van bestuurdersaansprakelijkheid; de bestuurder in deze zaak wordt aangesproken voor handelingen die hij niet vervulde uit hoofde van zijn taak als bestuurder, maar als deskundig bemiddelaar. De Hoge Raad overweegt:

‘voor een dergelijke aansprakelijkheid van een bestuurder – die niet een tekortschietende of onbehoorlijke taakuitoefening als bestuurder betreft, maar berust op een daarvan losstaande zorgvuldigheidsnorm – gelden de gewone regels van onrechtmatige daad. In het bijzonder is dan niet vereist dat de bestuurder een ernstig verwijt van zijn handelen kan worden gemaakt. (cursivering RD)’¹¹

Kortom, als een bestuurder handelt buiten zijn functie als bestuurder gelden de gewone regels van art. 6:162 BW, en geniet de bestuurder in het bijzonder niet de bescherming van het ‘ernstige verwijt’-criterium. De vraag is nu alleen: wanneer handelt de bestuurder nu als bestuurder en wanneer niet? Het arrest van de Hoge Raad van 5 september jl. geeft opheldering.

HR 5 september 2014 (Tulip)¹²

In deze zaak gaat het om de verkoop van twee kleine vliegtuigen¹³ voor een totaalbedrag van 260.000 Euro. De koopovereenkomst vindt niet rechtstreeks plaats tussen de koper en de verkoper, maar geschiedt middels een volmacht-constructie ex art. 3:60 BW. De tussenpersoon in deze constructie is Tulip Holding BV (‘Tulip’), een vennootschap met één bestuurder. Het is de bedoeling dat de bestuurder de vliegtuigen levert aan de koper, en zorgt dat het geld rechtstreeks over wordt gemaakt naar de verkoper. De bestuurder maakt echter misbruik van zijn positie als tussenpersoon, en maakt tegen de afspraken in de koopsom over naar Tulip Air Lease, een dochtervennootschap van Tulip die nog schulden had openstaan bij een andere derde partij. De verkoper wil uiteraard de koopsom alsnog ontvangen en spreekt daarom Tulip in rechte aan, maar deze blijkt inmiddels niet meer solvabel genoeg om deze vordering te kunnen voldoen. De verkoper spreekt daarom naast Tulip ook de bestuurder persoonlijk aan. Gezien de overwegingen in het Spaanse Villa-arrest is de vraag nu: handelde de bestuurder als bestuurder of in een andere hoedanigheid?

Volgens de verkoper handelde de bestuurder niet in zijn hoedanigheid als bestuurder, maar in privé en is dus de verhoogde drempel van het ernstige persoonlijke verwijt niet van toepassing. De bestuurder heeft namelijk zelf alle feitelijke handelin-



gen verricht bij het aangaan van de volmacht. De volmachten waren bovendien gesteld op naam van de bestuurder en de bestuurder had de volmachten zelf ondertekend.

De Hoge Raad verwierpt echter het betoog van de verkoper en maakt daarbij een fraaie analogie met het klassieke Kribbebijter arrest, de uitspraak waarin antwoord wordt gegeven op de vraag hoe men kan vaststellen of een tussenpersoon handelt in zijn hoedanigheid als tussenpersoon of in eigen persoon:

Die vraag dient te worden beantwoord aan de hand van hetgeen de betrokkenen – verweerder en eiseres – jegens elkaar hebben verklaard en over en weer uit elkaars verklaringen en gedragingen hebben afgeleid en mochten afleiden (vgl. HR 11 maart 1977, NJ 1977, 521).¹⁴

Met andere woorden: volgens de Hoge Raad dienen we strikt te kijken naar de verhouding tussen de procespartijen in zaken bij externe bestuurdersaansprakelijkheid. De verhoudingen tussen de gedaagde en andere partijen zijn irrelevant voor het beantwoorden van de vraag in welke hoedanigheid – als bestuurder of als persoon – de gedaagde heeft gehandeld. We dienen in deze zaak dus niet te kijken naar de verhouding tussen de tussenpersoon en de koper (de volmachtsverhouding), maar louter naar de verhouding tussen de tussenpersoon en de verkoper.

Volgens de Hoge Raad dienen we strikt te kijken naar de verhouding tussen de procespartijen in zaken bij externe bestuurdersaansprakelijkheid

Kijken we alleen naar deze laatste verhouding, dan handelde de bestuurder volgens de Hoge Raad in zijn hoedanigheid als bestuurder. Uit de gedingstukken blijkt immers dat er tussen deze partijen steeds contact werd gelegd middels de formele contactgegevens van Tulip, dat de brieven van Tulip naar de verkoper waren afgedrukt op Tulip-briefpapier, en dat het geld niet was gestort op de privérekening van de bestuurder, maar op de

rekening van Tulip zelf.¹⁵ Op grond van deze omstandigheden handelde de bestuurder in deze zaak dus (gewoon) als bestuurder, en is de verhoogde drempel van een ernstig persoonlijk verwijt op het onderhavige geval wel van toepassing.

Eind goed al goed?

De zaak loopt desondanks niet al te goed af voor de bestuurder. Ondanks de toepasselijkheid van het 'ernstige verwijt'-criterium, wordt de bestuurder toch aansprakelijk gehouden voor zijn handelen. De verkoper heeft Tulip namelijk de expliciete instructie gegeven dat Tulip niet de bedragen zou overmaken naar andere partijen dan de verkoper, om zo te voorkomen dat Tulip daardoor niet in staat zou zijn om zijn verplichtingen aan de verkoper te voldoen. Aangezien de bestuurder van Tulip tegen deze expliciete instructie in heeft gehandeld, kan hem een persoonlijk ernstig verwijt worden gemaakt en kan hij persoonlijk worden aansprakelijk gesteld. Zo ziet u maar weer, een bestuurder kan zich niet altijd verbergen achter het schild van de rechtspersoonlijkheid, ook niet met de toepasselijkheid van de verhoogde drempel van het ernstige persoonlijke verwijt. **N**

¹ Raphaël Donkersloot is student master Civiel recht aan de Universiteit Leiden.

² HR 11 maart 1977, ECLI:NL:HR:1977:AC1877, NJ 1977, 521 (Stolte/Schiphoff).

³ HR 23 november 2011, ECLI:NL:HR:2012:BX5881, NJ 2013, 8 m.nt. P. Van Schilfgaarde (Van de Riet/Hoffmann).

⁴ Niet te verwarren dus met de interne bestuurdersaansprakelijkheid van art. 2:9 BW, waarin de aansprakelijkheid van de bestuurder jegens de vennootschap centraal staat.

⁵ HR 8 december 2006, ECLI:NL:HR:2006:AZ0758, JOR 2007/38, r.o. 3.5 (Ontvanger/Roelofsen). Merk op dat deze norm vergelijkbaar is met de décharge-maatstaf die geldt bij interne bestuurdersaansprakelijkheid (art. 2:9 lid 2 BW), waarin het ten slotte ook gaat om de vraag of de bestuurder een ernstig verwijt kan worden gemaakt. Zie ook HR 10 januari 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZC2233, NJ 1997/360 (Staleman/Van de Ven).

⁶ Zie laatst nog het Tulip arrest. HR 5 september 2014, ECLI:NL:HR:2014:2628 (Tulip).

⁷ Het gaat hier niet om een limitatieve opsomming. Beide gevallen zijn genoemd in HR 8 december 2006, ECLI:NL:HR:AZ0758, JOR 2007/38, r.o. 3.5 (Ontvanger/Roelofsen).

⁸ Zie ook HR 6 oktober 1989, ECLI:NL:HR:1989:AB9521, NJ 1990, 286 (Bekamel).

⁹ HR 8 december 2006, ECLI:NL:HR:AZ0758, JOR 2007/38, r.o. 3.5 (Ontvanger/Roelofsen).

¹⁰ HR 23 november 2011, ECLI:NL:HR:2012:BX5881, NJ 2013/8 m.nt. P. Van Schilfgaarde (Van de Riet/Hoffmann).

¹¹ Idem, r.o. 3.4.2.

¹² HR 5 september 2014, ECLI:NL:HR:2014:2628 (Tulip).

¹³ Voor de liefhebbers: het gaat hier om een Mitsubishi MU-2B-25 en een Mitsubishi MU-2B-35.

¹⁴ HR 5 september 2014, ECLI:NL:HR:2014:2628, r.o. 3.4.3 (Tulip).

¹⁵ Deze feiten zijn niet aangehaald door de Hoge Raad, maar genoemd in par. 7.1 van de conclusie van A-G Wesseling van Gent.

Boekenproject



Masterstudent Céril van Leeuwen en hoogleraar burgerlijk recht Alex Geert Castermans lezen dezelfde boeken

Onbepaald door het lot is een verhaal over een vijftienjarige jongen uit Boedapest die in 1944 op transport wordt gezet naar Auschwitz. Auteur is Nobelprijswinnaar Imre Kertész die zelf op veertienjarige leeftijd hetzelfde overkwam.

Céril: Jij hebt aangegeven dit het mooiste boek te vinden dat je ooit hebt gelezen. Waarom precies?

AG: Niet eerder raakte een boek mij zo hard. Ik zeg zo waarom. Vond jij dit niet het zoveelste boek over de Tweede Wereldoorlog?

Céril: Ik heb inmiddels al veel boeken over de Tweede Wereldoorlog gelezen, maar dit verhaal heeft mij in het begin zo aangegrepen, dat ik het boek een aantal weken heb weggelegd.

AG: Dat had ik juist helemaal niet. Die jongen raakt stap voor stap betrokken in de cynische wereld van vernietiging, maar hij past zich voortdurend aan. De schrijver laat de lezer dezelfde ontwikkeling doormaken. Ik begrijp niet hoe hij dat voor elkaar heeft gekregen. Ik spreek voor mijzelf – jij hebt het boek weggelegd.

Céril: De jongen voelt zich stoer en heldhaftig wanneer hij zich opgeeft voor transport om te werken in Duitsland. Als lezer weet je beter en wil je hem het liefst waarschuwen met “doe het niet!”. Een onmachtig gevoel. Waarschijnlijk vond ik het daarom zo aangrijpend.

AG: Hij ligt dagenlang naast een lijk, zonder dat de omgeving doorheeft dat er iemand is doodgegaan. Hij strijkt zo twee porties voedsel op. De kou van een dood lichaam is op zo’n moment in die omstandigheden te verdragen – ook op papier. Toen ik mij dat realiseerde wist ik: deze schrijver is een duivelskunstenaar.

Céril: Volgens mij heeft de jongen kunnen overleven door zijn karakter. In het begin van het boek vond ik de jongen heel naïef.

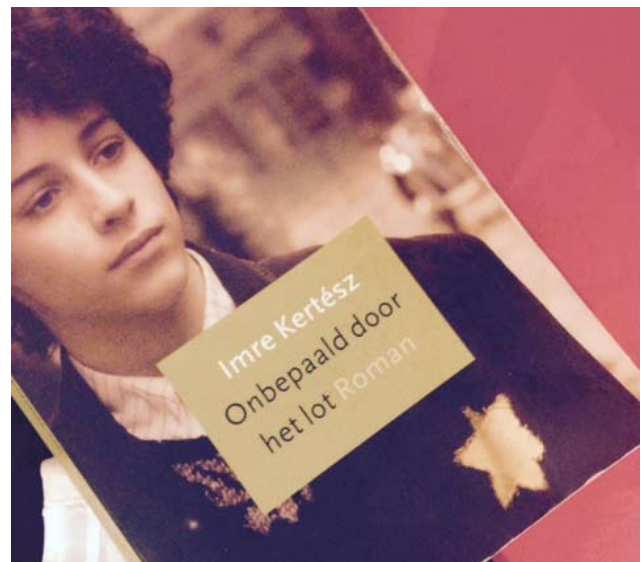
Hij verwonderde zich over de strakke organisatie van het Duitse kamp. Hij kon zelfs begrip opbrengen waarom hij en zijn medegevangenen door bewakers zo hardhandig werden aangepakt. Hij stelt zelfs dat die gewelddadige en onmenselijke bejegening in zijn ogen iets weg had van een grap of een studentenstreek.

AG: Ik ben het met je eens. Ook als de jongen zich meer bewust is van de situatie en van zijn lichamelijke toestand, blijft hij zich verwonderen over wat hij ziet. Hij kijkt het allemaal aan en is zo in staat te overleven.

Céril: Nadat hij uit het kamp is bevrijd, heeft iedereen het over ontberingen en gruwelheden. Hij stelt dat juist de kleine gelukservaringen in het kamp voor hem het belangrijkste zijn geweest. In een gesprek met een journalist antwoordt hij zelfs niet te weten wat met “gruwelijk” wordt bedoeld.

AG: Ik vraag me af of het een gesprek was, of ze het over hetzelfde hadden. Woorden zijn nooit duidelijk. Elk mens plaatst ze in zijn eigen context. Ik mag daarom niet uitsluiten dat ik helemaal niets van het boek heb begrepen.

Imre Kertész, *Onbepaald door het lot* (1995). Wij lezen de vertaling van Henry Kammer. Als e-book te downloaden voor € 9,99.



In gesprek met

Generaal Kees Homan

Op een prille herfstochtend reisde de NOVUM-hoofdredactie af naar landgoed Clingendael in Den Haag, om daar met een van Nederland's meest vooraanstaande experts op het gebied van fragiele staten, conflictsituaties en terrorismebestrijding in gesprek te gaan. Generaal Kees Homan verschijnt regelmatig in de media om uitleg te geven over de actuele situatie in landen als Libië, Syrië, Irak en Oekraïne. Minder bekend is dat Generaal Homan ook meester in de rechten en politicoloog is. Hoewel er uit hem geen jurist is gegroeid, geeft hij aan dat dit deel van zijn opleiding nog regelmatig zijn denkwijze beïnvloedt bij het oplossen van de vraagstukken die hij in zijn huidige loopbaan tegenkomt. De hoofdredactie ging met hem in gesprek over zijn meervoudige opleiding, de conflictsituaties in de wereld die hij op de voet volgt en in het bijzonder het ingrijpen van een “coalition of the willing and able” in Irak en Syrië.*

Uw eerste opleiding was aan het Koninklijk Instituut voor de Marine. Hoe bent u ertoe gekomen om daarna rechten te gaan studeren?

“Ik ben inderdaad begonnen als adelborst voor het Korps Mariniers. Dit was een driejarige opleiding, waarna ik in 1965 benoemd werd tot tweede luitenant. Na de missie in Papua Nieuw Guinea werd het voortbestaan van het Korps Mariniers echter in twijfel getrokken. Ik realiseerde mij daarom dat ik maar beter kon zorgen voor keuzemogelijkheden. Ik heb toen besloten in Amsterdam mijn doctoraal rechten te behalen en tegelijkertijd politieke wetenschappen te gaan studeren aan de Universiteit van Leiden. In 1973 kreeg het Korps Mariniers echter weer een NAVO-taak en sindsdien is het zowel met het Korps als met mijzelf voorspoedig gegaan. Ik ben uiteindelijk opgeklommen tot generaal-majoor der mariniers. Begin jaren '80 heb ik mijn juridische opleiding kunnen gebruiken toen ik meewerkte aan nieuwe wetgeving op het gebied van militair straf- en tuchtrecht. Mijn hart ging echter uit naar de internationale politiek. Daar heb ik mij voornamelijk mee beziggehouden.”

Een afwisselende loopbaan dus?

“Bij defensie roest je zeker niet vast op een bepaalde stoel! Ik heb het altijd zeer aantrekkelijk gevonden dat je tenminste om de drie

Bij defensie roest je in elk geval niet vast op dezelfde stoel.

jaar weer ergens anders te werk werd gesteld. In 1998 ging ik met functioneel leeftijd ontslag en ben ik dus niet meer in actieve dienst. Omdat ik nu eenmaal niet golf moest ik iets anders doen om bezig te blijven (grapje). Daarom heb ik mijn loopbaan vervolgd als part-time research associate op Clingendael. Daarnaast geef ik ook gastcolleges aan de universiteiten, ben ik bestuurslid van het Nederlands Genootschap voor Internationale Zaken en ethisch adviseur bij pensioenfondsen PGGM en lever ik bijdragen (colleges, rollenspel, begeleiding syndicaatsstudies) aan cursussen voor buitenlandse officieren. Verder lever ik zo nu en dan commentaar op de TV en radio en houd ik lezingen bij service-instituten zoals de Lions en de Rotary Club. Recentelijk heb ik nog aan de NAVO School in Oberammergau een lezing gegeven over klimaatverandering en veiligheid.”

Ook al heeft u uiteindelijk gekozen voor een andere richting, toch blijft rechten een studie waarin analytisch vermogen wordt bijgebracht. Komen juridische vaardigheden u goed van pas in uw huidige functie?

“Zonder meer. Welke richting je ook kiest, de juridische denkpatronen die je tijdens je studie aanleert zijn altijd bruikbaar. Rechten is natuurlijk een heel algemene studie. Daarom zeg ik weleens plagenderwijs dat mensen die niet weten wat ze willen maar rechten moeten gaan studeren, want dan kunnen ze werkelijk overal ingezet worden!”

Zou u de rechtenstudent aanraden te solliciteren bij defensie?

“De huidige commandant van het Korps Mariniers is zelf meester in de rechten, dus ik zou zeggen dat een jurist zeker niet misplaatst is bij defensie. Je hebt uiteraard de juridische afdeling waarbij je als jurist werkzaam kunt zijn, maar er zijn ook genoeg actieve militaire functies die voor je openstaan. Bovendien geldt tegenwoordig dat als je als academicus bij de marine van start gaat, je een verkorte opleiding volgt in plaats van het standaard-

“De Nederlandse kiezer is meer gericht op
zijn eigen huis, tuin en keuken dan wat zich
verder in de wereld afspeelt.”





programma van vier jaar. Er is altijd vraag naar goed opgeleide mensen bij defensie. De kans dat je wordt aangenomen is dan ook bijvoorbeeld stukken groter dan als je gaat solliciteren voor het diplomatieke klasje, waarvan de opleiding ook deels op Clingendael plaatsvindt. Voor het klasje zijn immers ieder jaar slechts 20 plaatsen beschikbaar. Defensie heeft veel meer functies beschikbaar voor academici. Dit neemt natuurlijk niet weg dat je zowel fysiek als mentaal door de selectie heen moet komen.”

Maar juristen zijn gewend om altijd overal vragen bij te stellen. Past dit wel binnen een organisatie als defensie?

“Defensie is en blijft natuurlijk een hiërarchische organisatie. De sfeer is de laatste tijd echter veranderd en de organisatie is veel opener geworden. Men is ontvankelijker geworden voor kritische geesten. Zelf heb ik in actieve dienst ook weleens kritische opmerkingen gemaakt in de NRC of de Volkskrant, maar dit heeft mijn carrière nooit schade berokkend. Ik kreeg weleens op mijn donder, maar dat hoort er gewoon bij!”

We horen de laatste tijd vrijwel uitsluitend nieuws over Syrië, maar Kobani is toch niet de enige stad ter wereld waar nu gevochten wordt?

“Sterker nog, er zijn op het moment enorm veel conflicten die zich in de afgelopen paar jaar aan de grenzen van de EU hebben ontpopt. In Afrika is Libië daar een voorbeeld van, maar ook Egypte, Mali en de Centraal Afrikaanse Republiek staan nu onder zware druk. Om nog maar niet te spreken over Oekraïne. Ik zei laatst nog op de radio dat het niet terecht is dat de pers zich voornamelijk concentreert op de opmars van ISIS naar Kobani. In Irak wordt namelijk nog veel harder gevochten en oefent ISIS al controle uit over een groot deel van de provincies rondom Bagdad. Hieraan wordt te weinig aandacht besteed in de media.”

En dit terwijl de juridische rechtvaardiging voor deze interventie eerder in Irak valt te vinden dan in Syrië.

“In Irak zit de coalitie er op verzoek van de regering. In Syrië is dit natuurlijk anders. Nederland stelt zich hierbij op het stand-

punt dat er een volkenrechtelijk mandaat moet komen voordat er ingegrepen mag worden. Andere landen zoals de VS en de Arabische golfstaten denken daar anders over en beroepen zich op het bestaan van een humanitaire noodsituatie. De Amerikanen houden daarnaast staande, dat sprake is van een grensoverschrijdend conflict, reden waarom hun collectieve zelfverdedigingsactie in Irak zich op grond van artikel 51 VN Handvest ook zou mogen uitstrekken tot Syrië. Dit vind ik wel erg ruim geïnterpreteerd. In het regeerakkoord van het kabinet Rutte II staat dat de Nederlandse krijgsmacht mag ingrijpen op grond van een resolutie van de veiligheidsraad dan wel indien sprake is van een humanitaire noodsituatie. Aangezien in Syrië al meer dan 200.000 doden zijn gevallen, lijkt mij in alle oprechtheid dat hier sprake is van een humanitaire noodsituatie. Dit zou een rechtvaardiging kunnen zijn voor uitbreiding van de luchtaanvallen naar Syrië. Maar ja, de VVD is voor en de PVDA is tegen, dus het zal er voorlopig nog wel niet van komen. Hier tegenover beroepen de Amerikanen zich wel erg graag op het recht van zelfverdediging. Neem bijvoorbeeld de *war on terror*, waarover president Obama heeft gezegd dat *drones* slechts worden ingezet wanneer sprake is van een onmiddellijke dreiging voor Amerikaans grondgebied. Hier is natuurlijk veelal geen sprake van, maar des te meer van politiek spel in de details waarvan wij nu geen inzicht hebben.”

Hoe zit het nou eigenlijk met de doctrine van de Responsibility to Protect? Is deze buiten gebruik geraakt?

“De doctrine van R2P bestaat nog wel degelijk, al dan niet in aangepaste vorm. In Libië hebben we gezien dat de R2P-resolutie van de Veiligheidsraad zo extensief is geïnterpreteerd, dat de Russen en Chinezen hebben gezegd “dit nooit meer”. Dus toen Syrië ter sprake kwam hebben de Russen meteen gezegd dat zij over een dergelijke resolutie hun veto zouden uitspreken. R2P zoals die oorspronkelijk is bedacht door de Ottawa Commissie bestaat uit de *responsibility to prevent, react, and rebuild*. De *responsibility to rebuild* is echter nooit overgenomen door de VN en waar dat toe leidt is momenteel terug te zien in Libië.”

De responsibility to rebuild is echter nooit overgenomen door de VN en waar dat toe leidt is momenteel terug te zien in Libië.

Kunt u de huidige toestand in Libië beschrijven?

“Er zijn nu honderden verschillende fundamentalistische en seculiere milities in het land die elkaar actief bestrijden. Er bestaan nu twee regeringen en twee parlementen. De democratisch gekozen regering heeft zich gevestigd op een schip in de haven van Tobruk en een niet gekozen regering in Tripoli die haar gezag uitoefent over het grootste gedeelte van het land, waaronder de drie grootste steden. Egypte is onlangs het land binnengevallen in een poging de eigen oostgrens veilig te stellen. Turkije en Qatar steunen de niet-gekozen regering in Tripoli. Egypte, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten steunen de regering in Tobruk.”

Welke les kan hieruit worden getrokken met betrekking tot Syrië?

“In Syrië is de situatie anders omdat er al drie jaar lang een burgeroorlog gaande is. De Amerikanen hebben erg lang gewacht met het bewapenen van de rebellen van het Vrije Syrische Leger. Eindelijk is het nu zo ver. Vervolgens gaat het nog zo’n twaalf maanden duren voordat de eerste troepen van het Vrije Syrische Leger voldoende getraind zijn om een georganiseerde gevechtsmacht te vormen. President Obama zegt dat uiteindelijk onder andere deze grondtroepen de klus moeten gaan klaren, maar ik vind dit nogal een twijfelachtige aanname. Ook vertrouwt Obama op de nieuwe regering in Bagdad, die ondanks alles het leger weer onder controle moet krijgen en ook nog eens de loyaliteit van de groten-deels ISIS steunende Soennieten moet zien terug te winnen. Zelfs binnen de Sjiitische fractie heb je het verschil tussen de anti-Amerikaanse strijders die worden gemobiliseerd door geestelijken en de Sjiiten binnen de krijgsmacht zelf. Deze groepen moeten dan samen met de Koerden een coalitie vormen om ISIS te verslaan. Ik moet het nog zien gebeuren. Dit terwijl Obama al gezichtsverlies heeft geleden met zijn *red line*, inhoudende een beperkte raketaanval, die hij uiteindelijk heeft moeten terugtrekken, ook al was duidelijk dat Assad gebruik had gemaakt van chemische wapens.”

Er wordt nog weleens geopperd dat dit conflict niet kan worden gewonnen zonder de steun van Assad. Terecht?

“Assad speelt hierin geen rol. Assad is de grootste vijand van Turkije. Terwijl de Amerikanen eerst ISIS willen aanpakken en dan pas Assad, willen de Turken eerst Assad en dan pas ISIS uitschakelen. Vandaar ook de onwilligheid van de Turken om zich in het conflict te mengen.”

Maar kan deze missie dan wel worden volbracht zonder Amerikaanse boots on the ground?

“De hoogste Amerikaanse generaal, Dempsey, heeft al een paar keer gezegd dat het nodig zal zijn Amerikaanse grondtroepen in te schakelen om deze oorlog te kunnen winnen, maar kreeg hiervoor geen fiat van Obama. Lokale gevechtseenheden worden voornamelijk getraind in een kunstmatige omgeving zoals een kazerne, terwijl ze eigenlijk met hun begeleiders het veld in zouden moeten gaan. Ook is er een gebrek aan gespecialiseerde troepen zoals *forward air controllers* (red.:troepen die voor de vliegtuigen uit doelen kunnen vaststellen). Er zitten natuurlijk al wel *special forces* in het veld, maar dat is niet voldoende.”

Dan een algemene vraag: bent u het zelf eens met de Nederlandse aanpak van het conflict?

“In principe wel. Wij hebben als Nederland ook de verantwoordelijkheid om ons aandeel te leveren in de gerichte luchtaanval. Voorlopig is Nederland nog niet bereid om adviseurs mee het veld in te sturen. Ik vraag mij echter af of het wel zo effectief is om de lokale grondtroepen in kazernes op te leiden. Zoals wij ook in Uruzgan hebben geleerd, zal een geïntegreerde aanpak nodig zijn. In Uruzgan betrof dit de zogenaamde *3D-approach*: Defense, Diplomacy and Development. Deze combinatie van militaire en niet-militaire middelen zullen wij ook weer in Irak moeten gaan toepassen. Zover is het echter nog lang niet. Voornamelijk is ISIS alleen nog maar bezig haar grondgebied uit te breiden.”

Voorziet u ook een toename in het budget voor defensie in de komende jaren?

“De huidige missie naar Irak wordt op een uiterst merkwaardige manier gefinancierd, namelijk door 120 miljoen euro uit de budgetten voor 2016 en 2017 naar voren te halen. Het lijkt er voorlopig wel op dat er niet méér op defensie bezuinigd zal worden, maar als je ziet hoe er in de afgelopen jaren meer dan 1,4 miljard is gekort, blijft 100 miljoen euro erbij toch een druppel op een gloeiende plaat. Mali kwam bijvoorbeeld ook geheel onverwachts, maar daar zitten we nu ook met 500 man inclusief vliegtuigen. Wij hebben nu even de aandacht van de samenleving voor ISIS, maar een mens vergeet snel. De selectiviteit van de media speelt hierbij ook een belangrijke rol. Hoe je het wendt of keert, als je het Nederlandse volk gaat vragen waar meer in geïnvesteerd moet worden, zal de meerderheid deze vraag beantwoorden met onderwijs, werkgelegenheid of gezondheidszorg. Defensie is niet het meest populaire beleidsonderdeel voor de publieke opinie en je kunt er dus ook geen stemmen mee winnen. Voor het einde van de Koude Oorlog hadden wij bijvoorbeeld nog meer dan 900 tanks. Begin dit jaar hebben we de laatste honderd verkocht aan Finland. Die zien natuurlijk wat er

Defensie is niet het meest populaire
beleidsonderdeel voor de publieke opinie
en je kunt er dus ook geen stemmen
mee winnen.

gebeurt op de Krim en in Oekraïne. Ook Zweden volgt nauwgezet de wederopstanding van Rusland als grootmacht. Maar voor het Nederlandse publiek speelt dit zich allemaal ver weg aan de andere kant van de dijk af. De Nederlandse kiezer is meer gericht op zijn eigen huis, tuin en keuken dan wat er zich verder in de wereld afspeelt.”

Hoe denkt u tenslotte dat de situatie in Syrië en Irak zich de komende jaren zal ontwikkelen?

“ISIS zal blijven streven naar herstel van de islamitische staat die bestond voor het Sykes-Picot verdrag uit de vorige eeuw. Hierbij werd het Midden-Oosten min of meer verdeeld tussen een Engelse en Franse invloedssfeer. Het meest voor de hand liggende scenario is echter dat langs de kust de Alawieten de macht blijven uitoefenen, ten oosten daarvan de Soennieten, in het Noorden van Irak een min of meer autonoom Koerdistan en in het Zuiden een Sjiitische regio. Maar dan ga ik al in de richting van de speculatie. Het blijft immers heel moeilijk om de uitkomst van zo’n oorlog te voorspellen.”

* Inmiddels heeft de redactie bericht ontvangen, dat Generaal Homan in het ziekenhuis is opgenomen. Wij wensen hem en zijn familie alle sterkte en een spoedig herstel. 

De Verdieping

Het Nederlandse drugsbeleid; De achterdeurproblematiek opnieuw bezien

Afgelopen oktober deed de rechter van de Rechtbank Noord-Nederland een baanbrekende uitspraak die volgens de NRC ‘een bom’ heeft gelegd onder het Nederlandse softdrugsbeleid.¹ Een tweetal cannabistelers was gedagvaard door de Officier van Justitie vanwege het illegaal telen van cannabisplanten. De twee hadden een enigszins onconventioneel verweer op deze beschuldiging van het OM. Hun betoog, en de uitspraak van de rechter, raken echter de kern van de problematiek van het huidige drugsbeleid in Nederland.

Het huidige beleid in Nederland omtrent drugs is redelijk gecompliceerd en vraagt dan ook om een nadere beschouwing. De wetgever heeft in de Opiumwet een tweetal lijsten opgenomen waarop verschillende stoffen staan die verboden zijn. Deze stoffen mogen niet Nederland in of uit worden gebracht, überhaupt vervoerd worden, worden verwerkt en gemaakt, worden verkocht of in bezit zijn.² Toch weet iedere Nederlander – en de nodige toeristen – dat cannabisproducten, ook wel wiet en hasjes genoemd, worden verkocht bij verkooppunten onder de naam ‘coffeeshops’. Waarom worden deze verkooppunten dan wel toegestaan?

Allereerst is het belangrijk het onderscheid tussen de twee lijsten, opgenomen in de Opiumwet, te benoemen. De in lijst I opgenomen stoffen of substantieven worden namelijk gekwalificeerd als ‘harddrugs’. De ‘softdrugs’ staan vermeld op lijst II. De overheid voert dit beleid bewust om de gebruiker te beschermen. Door de verkoop van cannabisproducten in coffeeshops te gedogen, hoopt de overheid te voorkomen dat de gebruiker in aanraking komt harddrugs.³ Op deze manier hoeft de gebruiker zich namelijk niet te wenden tot drugsdealers op straat, met de nodige bijkomende risico’s. In de praktijk wordt dus de verkoop en het in bezit hebben van een kleine hoeveelheid wiet of hasj gedoogd. Dit zijn echter de enige twee mogelijkheden in relatie tot cannabisproducten die gedoogd worden. Het is begrijpelijk dat de overheid op deze manier de gebruiker wil beschermen en zo gezondheidsproblemen, sociale- en maatschappelijke schade wil voorkomen.⁴ De gedoogde verkoop zorgt echter voor een ingewikkelde situatie. Het telen en bewerken van cannabis wordt namelijk niet gedoogd, wat inhoudt dat de productie en aanvoer van producten naar de coffeeshops in volledige illegaliteit geschiedt. De overheid heeft dus geen zicht op de kwaliteit van

de softdrugs en mogelijke onwenselijke situaties tijdens het productieproces. Te denken valt aan brandgevaar, andere onveilige situaties en bevordering van criminaliteit. Dit gebrek aan toezicht op de productie en de aanvoer wordt ook wel ‘achterdeurproblematiek’ genoemd.

Dit gebrek aan toezicht op de productie en de aanvoer wordt ook wel ‘achterdeurproblematiek’ genoemd.

De verdachten in de bovengenoemde uitspraak dachten met hun manier van telen deze problematiek op te lossen. Ze betoogden dat zij onder bepaalde omstandigheden hebben gehandeld, zodat hun handelen in het licht van het gedoogbeleid niet zouden moeten worden bestraft. De rechter oordeelde, rekening houdend met de volgende omstandigheden:

Verdachten teelden uitsluitend ten behoeve van twee gedoogde coffeeshops, zij betaalden voor de elektriciteit die gebruikt is bij het productieproces en hebben altijd hun inkomsten aangegeven bij de belastingdienst en daar ook belasting over betaald. Bovendien is er bij de locatie rekening is gehouden met brandveiligheid en het voorkomen van andere overlast. Er was ook geen sprake van banden met het criminele circuit en georganiseerde misdaad.

Dit alles betekende echter niet voor de rechter dat de verdachten ontslagen zouden worden van rechtsvervolging. De bewezen verklaarde feiten zijn uiteraard nog steeds strafbaar. Gezien de feiten en omstandigheden waarin is gehandeld veroordeelde de rechter de verdachten als schuldig, maar legde geen straf op. ‘Het moge zo zijn dat – door verdachten – het gedoogbeleid in combinatie met het achterdeurbeleid als onredelijk en hypocriet wordt ervaren, feit is dat er op dit moment noch maatschappelijk noch politiek consensus bestaat over de wijze waarop de achterdeurproblematiek moet worden opgelost’.

Het beleid in Nederland laat dus nog te wensen over. Nederland is echter niet het enige land waar een soortgelijk beleid wordt gevoerd om de gebruikers te beschermen. In Portugal heeft het



drugsbeleid een extreme wending genomen toen de Wet 30/2000 is ingevoerd. Door deze wet is het namelijk toegestaan vrijwel alle populaire soorten drugs – in recreatieve hoeveelheden – in bezit te hebben. Dit houdt in dat een inwoner van Portugal bijvoorbeeld een hoeveelheid MDMA (het actieve bestanddeel van XTC) voor ongeveer 10 dagen gebruik, in bezit mag hebben zonder daarvoor strafrechtelijk voor te worden vervolgd. Wanneer iemand op drugsbezit wordt betrapt door de politie worden de drugs nog steeds afgepakt en vernietigd, net als in Nederland. Daarna wordt diegene doorgestuurd voor een gesprek met een maatschappelijk werker, een arts en een jurist. Er wordt slechts gewaarschuwd en verder geen dossier aangelegd. Deze anonieme waarschuwing vindt echter alleen plaats bij de eerste overtreding, in geval van herhaling volgen er wel sancties. Zo'n sanctie is in de praktijk vaak een taakstraf. Het doel van dit beleid is dan ook niet om de gebruiker te bestraffen en te bestempelen als crimineel, maar om de gebruiker te zien als 'zieke'.⁴

Deze al progressieve vorm van beleid voeren omtrent drugs is in andere nog liberalere vorm te vinden in Uruguay en – sinds zeer recentelijk – vier staten van de Verenigde Staten. Op deze plaatsen wordt namelijk niet zozeer de focus gelegd op decriminalisering, maar op legalisering en sommige gevallen ook regulering. Uruguay en de Verenigde Staten, meer specifiek de staten Colorado, Washington, Oregon en Alaska, hebben cannabisproducten gelegaliseerd.

In Uruguay is het zelfs de bedoeling dat de overheid haar eigen cannabis gaat telen en verkopen.

Het is nog te vroeg om te zeggen wat de langetermijneffecten zijn van deze nieuwe aanpak van de problemen omtrent drugs, maar de huidige cijfers geven zeker geen negatief beeld. In Portugal is het aantal tieners dat drugs heeft gebruikt aan het dalen, ook het aantal drugsverslaafden geïnfecteerd met HIV is gedaald. Het aantal drugsverslaafden dat in afkickklinieken een behandeling heeft ondergaan is door het beleid drastisch gestegen.⁶ Hetgeen zeker kosten met zich meebrengt, maar wanneer dit beleid effectief is zijn deze mensen hopelijk 'genezen'. Ook de cijfers uit de Verenigde Staten zijn hoopvol. De Washington Post en de Denver Post schreven beiden positief over de effecten van het nieuwe beleid in hun staten. In Colorado is volgens de Washington Post over de verkochte cannabisproducten al 7,5 miljoen dollar aan belasting geïnd.⁷ Ook schreef de Washington Post over hoe de decriminalisering van cannabisproducten in California zorgde voor een verandering in het gedrag van jongeren, misdaden gepleegd door jongeren, arrestaties en de schooluitval onder jongeren.⁸ Het meest gebruikte argument tegen deze cijfers is vanwege het nog jonge beleid dan ook dat de directe causaliteit tussen het nieuwe beleid en de dalingen niet aantoonbaar is.

Toch blijft een stijging onder al deze cijfers uit. De stijging die de oppositie bij legalisering voorspeld had en bang voor was.

Er zijn dus verschillende manieren te onderscheiden waarop landen en staten omgaan met drugs en de gebruikers ervan. Uiteindelijk blijft het een politieke overweging hoe een land of staat het drugsbeleid invult. Elk land of regio heeft uiteraard zijn eigen problemen omtrent drugs, gezondheid en criminaliteit die op eigen wijze opgelost kunnen worden. Derhalve is er ook niet één universele oplossing. Wel is er een trend te zien in het moderniseren van het drugsbeleid. Er is een steeds meer groeiende consensus over dat de gebruiker, in bezit van recreatieve hoeveelheden, niet meer als crimineel moet worden beschouwd en behandeld. Alsmede hoe er gedacht wordt over de schadelijkheid van cannabisproducten voor de gezondheid en maatschappij.

Er is een steeds meer groeiende consensus
over dat de gebruiker,
in bezit van recreatieve hoeveelheden,
niet meer als crimineel moet worden
beschouwd en behandeld.

Wellicht is de uitspraak van de rechtbank een mooie aanleiding om het beleid aan te passen, en het productieproces ook onder het gedoogbeleid te scharen. Bij deze decriminalisering zijn ongeveer dezelfde doelen gebaat. Er kan worden toegezien op de veiligheid van het productieproces en de kwaliteit van de producten. Dit staat in het verlengde van de veiligheid en bescherming van de gebruiker in het verkoopproces. Bovendien wordt op deze manier de markt van de criminele drugsproducenten weggenomen.

Er zou zelfs nog een stap verder kunnen worden gezet door cannabisproducten compleet te legaliseren en het productieproces als overheid te reguleren. Op deze manier is er volledige controle en kan er ook belasting worden geheven.

Van achterdeurproblematiek is dan in ieder geval geen sprake meer.

Het blijft uiteraard de vraag of zoals de rechter al stelde, er maatschappelijke en politieke consensus komt over hoe dit probleem opgelost moet worden. N

¹ P. Zandstra, 'Bom onder softdrugsbeleid, rechter legt modelkwekers geen straf op', NRC Handelsblad 16 okt 2014

² Voor precieze tekst en alle verboden, zie Opiumwet art. 2, 3

³ Zie Aanwijzing Opiumwet

⁴ Idem.

⁵ W. Hollersen, 'This is working: Portugal, 12 years after decriminalizing drugs', Der Spiegel 27 maart 2013

⁶ Idem.

⁷ C. Ingraham, 'Colorado marijuana revenues hit a new high', The Washington Post 14 oktober 2014-

⁸ C. Ingraham, 'After California decriminalized marijuana, teen arrest, overdose and dropouts fell', The Washington Post 15 oktober 2014-11-13

De Analyse

Naaktheid als mensenrecht: het EHRM en maatschappelijke taboes

Het vervolgen en opsluiten van iemand die consequent naaktloopt in het openbaar, is geen disproportionele inbreuk op zijn vrijheid van meningsuiting en privéleven. Dit heeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) op 30 oktober 2014 bepaald in de wonderlijke zaak van meneer Gough, alias ‘the Naked Rambler’.¹

Stephen Gough, een overtuigd nudist, vindt dat er niks schaamtelijks is aan het menselijk lichaam. Hij praktiseert dit door ongekleed door het leven te gaan. Sinds 2006 heeft hij het grootste deel van zijn tijd in verschillende Britse gevangenissen doorgebracht wegens het verstoren van de openbare orde. Een aanzienlijk deel daarvan zat hij in isolatie, want ook in de gevangenis weigerde hij om kleren te dragen. Wanneer hij werd vrijgelaten, wandelde de draaideurnudist in zijn blootje de gevangenis uit – en werd dan meestal gelijk weer opgepakt. Zelfs voor de rechter is hij meermaals naakt verschenen. Gough bracht de zaak naar Straatsburg, waar het EHRM zich boog over de vraag of zijn recht op vrijheid van meningsuiting (artikel 10 EVRM) en recht op privéleven (artikel 8 EVRM) werden geschonden. Unaniem kwam het Hof tot het oordeel dat dit niet het geval is.²

De zaak heeft iets komisch, maar zet ook aan het denken. Wat beweegt een mentaal gezonde man om zijn gezin, zijn vrijheid, zijn hele leven jarenlang op te geven voor een rotsvaste overtuiging dat er niets mis is met naakt? En wat zegt het over een maatschappij, en een rechterlijk systeem, dat het op deze manier omgaat met het taboe op naaktheid?



De vrijheid van meningsuiting

Als eerst onderzoekt het EHRM de vermeende schending van Goughs vrijheid van meningsuiting. Gough stelt dat zijn naaktheid een manier is om zijn overtuiging over het menselijk lichaam uit te drukken. Het Hof erkent dat de bescherming van artikel 10 niet alleen de inhoud van een mening beslaat, maar ook de manier waarop deze wordt geuit. Om deze reden valt Goughs naaktheid binnen de reikwijdte van artikel 10.³

Wat beweegt een mentaal gezonde man om zijn hele leven jarenlang op te geven voor een rotsvaste overtuiging dat er niets mis is met naakt?

Hierna toetst het Hof of de inbreuk op Goughs vrijheid gerechtvaardigd was. Bij het beantwoorden van de vraag of de Schotse maatregelen een legitiem doel nastreefden, redeneert het Hof dat Goughs arrestatie en veroordeling geoorloofd waren wegens het verzekeren van “respect for the law in general, [...] thereby preventing the crime and disorder which would potentially ensue were the applicant permitted to continually and persistently flout the law with impunity.”⁴ Met andere woorden: het opsluiten van één naaktloper was gelegitimeerd wegens *respect for the law in general*. Als dit niet was gebeurd, vielen *crime and disorder* te vrezen. Dat lijkt een beetje overdreven voor één enkele nudist, die zijn naakte aanwezigheid nooit wilde gebruiken om anderen te hinderen of choqueren, maar zijn bloetheid het liefst vierde in de vrije natuur.

Vervolgens toetst het Hof of de inbreuk op Goughs vrijheid van meningsuiting proportioneel is. Het begint door te erkennen dat Gough, als een individu dat acceptatie van publiekelijke naaktheid wil bereiken, een recht heeft om op deze wijze bij te dragen aan het publieke debat. Hierin is immers ook ruimte voor meningen van minderheid, die door het grootste deel van de samenleving niet wordt gedeeld. Echter, bij naaktheid komt ook de openbare orde en de publieke moraal in het geding, en staten hebben een grote *margin of appreciation* om hiermee om te gaan.⁵



Hierna toetst het Hof de proportionaliteit van de inperking. Hoewel elke straf afzonderlijk niet dermate lang is, dat deze disproportioneel is, kan dit voor de straffen bij elkaar opgeteld wel het geval zijn: Gough heeft in al zijn jaren detentie slechts twaalf dagen in vrijheid doorgebracht. Echter, vindt het Hof, Goughs eigen verantwoordelijkheid hiervoor kan niet worden weggecijferd. Hij had bij het uiten van zijn mening rekening kunnen houden met de wet. Ook had hij voor andere uitingsvormen kunnen kiezen, rekening houdend met “the views of other members of the public.” Nu hij ervoor koos om dit niet te doen, gaat de bescherming van artikel 10 niet zo ver “as to enable individuals, even those sincerely convinced of the virtue of their own beliefs, to repeatedly impose their antisocial conduct on other, unwilling members of society and then to claim a disproportionate interference with the exercise of their freedom of expression”.⁶ De

**Juist omdat Gough wilde uitdragen
dat er niets mis is met het naakte lichaam,
valt zijn naaktloperij dus buiten de sfeer van
artikel 8 EVRM.**

inbreuk op Goughs vrijheid van meningsuiting is dus niet disproportioneel te noemen, wegens zijn eigen verantwoordelijkheid en het effect dat zijn manier van uiten op andere mensen heeft. Maar was dat nu niet juist wat hij aan de kaak wilde stellen?

Het recht op een privéleven

Artikel 8 EVRM garandeert het recht op een privéleven. Ironisch genoeg valt hieronder ook de keuze van een individu over hoe hij in het publiek wil verschijnen, volgens het Hof: “the notion of private life also protects a right to identity and to establish and develop relationships with other human beings and the outside world”.⁷ Echter, daarbij moet wel een onderscheid worden gemaakt tussen keuzes om persoonlijke redenen, en keuzes

gemaakt omwille van het publieke debat. Juist omdat Gough wilde uitdragen dat er niets mis is met het naakte lichaam, valt het dus buiten de sfeer van artikel 8.

Daarbij komt dat artikel 8 niet “every conceivable personal choice” beschermt: er moet wel een bepaalde “level of seriousness” zijn. Hier komt het Hof tot de opmerkelijk starre conclusie dat de keuze van Gough niet serieus genoeg is om bescherming te verdienen, gezien “the absence of support for such a choice in any known democratic society in the world”. Voor zover er toch enige inbreuk is geweest op Goughs privéleven, vindt het Hof dit dan ook te rechtvaardigen.⁸

Conclusie: het taboe viert zege?

Andere klachten van Gough verklaart het Hof ongegrond, en hiermee is de kous af. Gough zit op dit moment een celstraf van twee en een half jaar uit, ditmaal voor het negeren van een rechterlijk bevel om niet openlijk naakt te zijn. Heeft het taboe op naaktheid gezegevierd? De conclusie van het Hof is alleszins begrijpelijk, alleen de manier waarop het daartoe komt, geeft maatschappelijke taboes ruim baan, en legt hen die daaraan openlijk willen twijfelen het zwijgen op. Het argument luidt: zo denkt men hier nu eenmaal over. Nu is dit wellicht geen ramp als we het hebben over naaktlopen. Maar het is niet ondenkbaar dat een soortgelijke redenering kan worden toegepast op andere maatschappelijke taboes – en dan wordt dit soort van meerderheidsdenken toch een stukje minder aangenaam. N

¹ EHRM, *Gough v United Kingdom* [2014] no. 49327/11.

² <http://www.ejiltalk.org/the-naked-rambler-in-the-european-court/>

³ *Gough v United Kingdom*, punt 150.

⁴ *Gough v United Kingdom*, punt 158.

⁵ *Gough v United Kingdom*, punt 172.

⁶ *Gough v United Kingdom*, punt 176.

⁷ *Gough v United Kingdom*, punt 182.

⁸ *Gough v United Kingdom*, punt 184.

Verslag

Het Thorbecke-symposium

Op vrijdag 19 september 2014 twee uur was het zover: Het Thorbecke-symposium vond plaats. Dit symposium werd georganiseerd ter ere van de nieuwe leerstoelhouder, prof. Cohen. De Lorentzsaal zat vol met genodigden en studenten, allemaal geïnteresseerd in het thema: 'Decentralisatie in de Jeugdzorg'. Een thema dat zeer actueel en dynamisch is en dat was gekozen door de vier organiserende studenten van het Honours College Law. Verschillende sprekers namen vanuit hun eigen expertise het woord om de belangrijkste aspecten van de decentralisatie in de jeugdzorg te belichten.

De middag werd geopend door prof. Den Ouden, dean van de Honours Academy. Zij verwelkomde de vele genodigden en studenten en vertelde over de achtergrond van de Thorbeckeleerstoel. De naam van de leerstoel betuigt eer aan een van de grootste hervormers van het Nederlandse staatsbestel: Johan Rudolf Thorbecke. De leerstoel is ingesteld in 1987 om de gemeente als bestuurlijk, politiek en juridisch systeem te bestuderen. In de woorden van de Statuten van de achterliggende stichting: 'de noodzakelijke bestuurlijke decentralisatie heeft tot gevolg dat bedrijfsleven, werknemersorganisaties en anderen zich meer dan in het verleden zullen moeten richten op gemeenten, waardoor de behoefte aan inzicht in het functioneren zal groeien.' De hoogleraar die deze leerstoel op dit moment bekleedt, prof. Cohen, zal zeker in deze behoefte kunnen voorzien. Het is voor de studenten fantastisch dat zij les kunnen krijgen over het func-

tioneren van decentrale overheden, die steeds belangrijkere taken krijgen, door een hoogleraar die uit zo een brede ervaring daarover kan vertellen.

Hulpverleners hebben dus allemaal
te maken met verschillende regels
die in acht genomen moeten worden,
hetgeen de samenwerking niet bevordert,
maar juist zeer complex maakt.

Na de opening volgde een introductie van het thema door de organiserende honoursstudenten. In de introductie vertelden zij over de organisatie van het symposium en deden ze een kleine internationale rechtsvergelijking. In het debat over de jeugdzorg gaat het namelijk nogal vaak over de decentralisatie in Denemarken, dat doorgaans als positief voorbeeld erbij wordt gehaald. De studenten concludeerden echter op basis van eigen onderzoek dat er nog veel wetenschappelijk onderzoek verricht moet worden om duidelijk te krijgen wat er precies van Denemarken geleerd kan worden. Vanuit die gedachte kregen sprekers uit verschillende disciplines het woord. Aan de sprekers was gevraagd om aandachtspunten en onderzoeksvragen mee te geven aan de nieuwe leerstoelhouder.



Als eerste spreker kwam de aftredende leerstoelhouder prof. Engels aan het woord. Hij schetste het relevante constitutioneel kader aan de hand van twee fundamentele principes: gedecentraliseerde eenheidsstaat en bestuurlijke hoofdstructuur. Engels gaf geen gehoor aan de oproep om Cohen aandachtspunten mee te geven. Hij vond het niet gepast om zijn opvolger met een onderzoeksagenda op te zadelen. De volgende spreker was de voormalige Minister voor Jeugd en Gezin, mr. Rouvoet. Hij karakteriseerde de jeugdzorgdecentralisatie als 'kwetsbaar, maar noodzakelijk.' Daarna gaf hij vanuit zijn eigen ervaringen inzicht in de totstandkoming van de Jeugdwet. Hij stelde dat de Vereniging van Nederlandse Gemeenten de gemeenten moet blijven ondersteunen bij de aankomende decentralisaties. Over botte efficiencykortingen was hij kritisch. Er kon beter worden geïnvesteerd in een voldoende kennisniveau bij de gemeenten.

De financiële en juridische aspecten van de geplande decentralisatie werden vervolgens toegelicht door mr. Van Heukelom, partner bij de landsadvocaat. Zij lichtte toe hoe complex de situatie in de organisatie van de gemeenten gaat worden. Gemeenten moeten gaan samenwerken om de kosten te dekken, maar de vraag is of zij daarvoor wel over het juiste instrumentarium beschikken. Er gaan veel verschillende hulpverleners samenwerken in een wijkteam. De ene hulpverlener valt onder het regime van de Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst, de ander onder de Wet maatschappelijk ondersteuning, enzovoort. Zij hebben dus allemaal te maken met verschillende regels die in acht genomen moeten worden, hetgeen de samenwerking niet bevordert, maar juist zeer complex maakt. Om de nieuwe wetgeving succesvol te kunnen laten zijn, moet de wetgeving ook steeds aan de gemeentelijke praktijk worden getoetst, zo bepleitte Van Heukelom.

Door de Jeugdwet zal er namelijk minder snel sprake zijn van uithuisplaatsing van kinderen, maar de veiligheid van het kind moet dan thuis wel gewaarborgd zijn.

En waar staan we nu? Dit was de vraag van prof. Vermeiren, een kinderpsychiater met veel ervaring in het veld. Hij is bovendien een erkend criticaster van de nieuwe Jeugdwet, waarin het nieuwe stelsel is vastgelegd. In zijn bijdrage beperkte hij zich tot een aantal punten. Ouders moeten tijdig en intensief bij transitieplannen worden betrokken. Zij zijn degenen die het meest door de plannen getroffen zullen worden. Hier is tot nu toe te weinig aandacht voor geweest. Bovendien moet de privacy van ouders en kinderen worden bewaakt. Wanneer gemeenten gaan samenwerken en mensen zonder beroepsgeheim gaan overleggen, moet er zorgvuldig worden omgegaan met vertrouwelijke gegevens. Zijn laatste advies was om een innovatieve agenda voor wetenschappelijk onderzoek te verbinden aan de decentralisatie in de jeugdzorg.

Prof. Bruning, hoogleraar Jeugdrecht, besprak het aspect dat in haar ogen het belangrijkste was: het belang van het kind. Volgens haar kan de Jeugdwet positief, maar ook negatief uitwerken. Dat onderstreept het belang van voldoende toezicht op de kwaliteit van de jeugdzorg. Blijft er wel voldoende toezicht op de veiligheid van het kind? Door de Jeugdwet zal er namelijk minder snel sprake zijn van uithuisplaatsing van kinderen, maar de veiligheid van het kind moet dan thuis wel gewaarborgd zijn. Bruning benadrukte daarbij de noodzaak om de rechtswaARBorgen voor minderjarigen te garanderen.



De nieuwe Thorbecke-hoogleraar sloot zelf het symposium af met een korte reactie op de vele vragen en perspectieven die de sprekers hadden aangedragen. Veel tijd om op alle punten te reageren was er niet maar prof. Cohen beloofde wel de punten verder uit te werken in zijn werk aan de Universiteit Leiden. Verder benadrukte hij dat de decentralisatie van de jeugdzorg een proces is dat tijd vraagt: de gunstige perspectieven op de lange termijn mogen niet uit het oog worden verloren. Hij sprak zijn waardering uit voor de inbreng van zoveel disciplines en de betrokkenheid van de studenten. Zo wil hij ook zijn leerstoel invullen: met oog voor verschillende disciplines en vanuit het perspectief van de student.



Tijdens de afsluitende borrel werd prof. Engels nog bedankt door burgemeester Lenferink namens het Thorbecke-bestuur en door prof. Polak, namens onze faculteit. N

Sophia Leiden

International Law Students Sophia,

Sophia (Greek for wisdom) is a new international study association of the Leiden University Law Faculty. It is part of JFV Grotius. In the summer of 2014, Sophia was established by a few enthusiastic students who have put some ideas together about connecting international students with the Dutch students at Leiden University. It was introduced for the first time at the information market during the international Orientation Week in Leiden (OWL, the EL CID for internationals).

Sophia has two main goals and wants to realize them in the coming years. First of all, Sophia will organize legal excursions to different organizations throughout the Netherlands. This country has a lot of interesting workplaces to offer and it would be a great experience for our foreign students to take a look inside these organizations. Last September some Sophia-members went to the International Criminal Court and the International Court of Justice during the International Day of The Hague. There was no better way to get a look into the city of peace and justice. It was really interesting to see the different legal proceedings and structures within these courts. Our next visit will be to a law firm. If you like our Facebook page (Sophia Leiden) you will stay updated for upcoming events.

The second goal Sophia is trying to accomplish is narrowing the bridge between international students and Dutch students by manner of informal events. It is important to take the interna-



tional students outside their 'international bubble' by mingling with the 'Leidsche studenten'. The other way around is of great importance as well. It is a valuable experience for Dutch students to get in touch with foreign students from all over the world. To reach out to these global students, Sophia and JFV Grotius organize social drinks together. You can join us at the Global Lounge at the KOG, inter alia. On the 11th of December 2014, our next event will be hosted at 'Het Keizertje'. Sophia and JFV Grotius welcome everybody to come here for a good old game of 'sjoelen' (shuffleboard)!

Another event will take place on the 10th of December 2014, International Human Rights Day. Together with Amnesty International, Sophia will organize a writing marathon to write as many letters as possible. Ever since its foundation in 1961, Amnesty International has used letter writing as an important campaigning tool to support people. We will send these letters to world leaders asking for justice for individual victims of human rights abuses. You are more than welcome to help by writing a letter for Amnesty International on this day at the Global Lounge, between 09:00-16:00.

To conclude, as a bright new association Sophia can use any advice or tips. Feel free to contact us by e-mail (sophia.leiden@law.leidenuniv.nl) or on Facebook (Sophia Leiden). We welcome everybody to mingle away!

Greetings,
Kyra Spapens and Alejandro Acuña



Ter leering ende vermaeck

Zoveel te lezen, te zien, te ervaren, zo weinig tijd! Welke boeken, films en documentaires verruimen uw blik op de wereld, verbreden en verdiepen uw kennis van het recht of kunnen u laten ontspannen zonder de sferen van het recht te verlaten? Elke maand maakt de redactie van de NOVUM een selectie van audiovisuele en tekstuele producten die het leven van de rechtenstudent verrijken en kunnen worden gebruikt ter leering ende vermaeck.

Serie – Avatar: The Legend of Korra

Deze Amerikaanse animatieserie is het vervolg op Avatar: The Last Airbender. Het verhaal speelt zich af in een alternatieve universum waarin de wereld is verdeeld in vier naties en vier elementen: water, aarde, vuur en lucht. Elke natie heeft haar eigen meesters die een element kunnen aansturen voor verschillende doeleinden. Het is de taak van de 'Avatar' om de balans tussen deze vier machten te onderhouden. Ook is de Avatar een brug tussen de fysieke en spirituele wereld. De serie *The Legend of Korra* (Nickelodeon) gaat over Avatar Korra: een onafhankelijke tiener van de Zuidelijke Waterstam. Alhoewel de serie zich voornamelijk tot kinderen richt, bevat het verhaal veel subtekst waarbij er een paar fundamentele vragen over het recht, zoals 'wat is rechtvaardigheid?', en filosofie (van Empedocles) aan bod komen. *The Legend Korra* is dan ook één van de best gemaakte en geschreven animatieseries op dit moment. - MS



Marcus Aurelius – Overpeinzingen

Marcus Aurelius was van 161 tot 180 keizer van het Romeinse rijk. In een tijd vol met oorlogen wist Marcus Aurelius zich staande te houden. Tijdens zijn veldtochten heeft hij een dagboek bijgehouden. Dit dagboek neemt je mee in de gedachtegang van Marcus Aurelius die gestoeld is op de filosofische stroming, de Stoa. Het is een praktische levensfilosofie die vandaag de dag nog leeft en ook toe te passen is in ons huidige dagelijkse leven. Zo gaat Marcus Aurelius in op de vraag wat een volmaakt karakter is. Ook onderwerpen als de gelijkheid van mensen, het vertrouwen, de rede en het handelen van de mens worden besproken door Marcus Aurelius. - AS

Film – Thelma & Louise (1991)

Twee vrouwen (Geena Davis, Susan Sarandon) gaan op een roadtrip door de VS, een weekend weg van hun doornsnee leven. Onderweg schieten ze een verkrachter dood – maar pas nadat het gevaar geweken is. Is dit moord? Als jurist zou je kunnen zeggen: noodweerexces. Maar kunnen ze dat voor zichzelf verantwoorden? En bovendien: wie zou ze geloven? Terwijl ze worstelen met deze vragen slaan ze op de vlucht voor de politie. Wat volgt is een spiraal van geweld. Ondanks hun noodlottige beslissing vinden ze hierin ook een vorm van vrijheid. Schitterend in beeld gebracht door Ridley Scott (*Alien*, *Blade Runner*) en van muziek voorzien door Hans Zimmer, behandelt deze film thema's als criminaliteit, vrijheid en rechtvaardigheid. De centrale boodschap van de film, over de positie van de vrouw in de maatschappij, is na meer dan twee decennia onverminderd relevant gebleven. - TW



Advertorial interview met Charlotte Hoedt, advocaat-stagiaire bij Van Doorne



Waarom heb je voor Van Doorne gekozen en bij welke sectie ben je nu werkzaam?

Ik heb eerst twee maanden bij Van Doorne stage gelopen en ben vervolgens gebleven als juridisch assistent bij de sectie Proces- en Verzekeringsrecht. Hierdoor was ik al goed bekend met deze sectie en met het kantoor. De studentstage en het juridisch-assistentenschap bevielen zo goed dat ik heb gesolliciteerd naar de functie van advocaat-stagiaire. Wat mij persoonlijk ook heeft gemotiveerd om te solliciteren bij Van Doorne, waren de goede verhalen die ik hoorde van de vader van mijn beste vriendin. Hij is ook bij Van Doorne werkzaam geweest. Kortom, zowel mijn eigen ervaring als de positieve verhalen van bekenden, maakte dat Van Doorne mijn eerste keus was. Gelukkig is mijn sollicitatieprocedure goed verlopen en ben ik nu werkzaam als advocaat bij de sectie Proces- en Verzekeringsrecht.

Waar zie je jezelf over tien jaar?

Hopelijk werk ik over tien jaar nog steeds bij Van Doorne en het liefst ook nog binnen Proces- en Verzekeringsrecht. Wel is het bij Van Doorne gebruikelijk om na een jaar en negen maanden te wisselen van sectie. Natuurlijk is dit spannend, maar het lijkt me met name een leerzame ervaring en een mooie uitdaging.

Hoelang ben je bij Van Doorne werkzaam?

Ik ben nu zeven maanden werkzaam als advocaat-stagiaire bij Van Doorne. Als je mijn student-stage en juridisch-assistentenschap meerekent kom je uit op ruim een jaar. Binnen dit jaar heb ik heel veel geleerd. Als ik terugkijk op afgelopen jaar heb ik het vooral als bijzonder ervaren dat ik al vanaf het eerste moment veel verantwoordelijkheid heb gekregen. Zo mocht ik gelijk al processtukken schrijven. Verder wordt bij Van Doorne veel georganiseerd op sociaal gebied. Ik kijk met veel plezier terug op het afgelopen jaar met de skivakantie, het kerstfeest en de altijd gezellige vrijdagmiddagborrels in onze eigen kroeg 't Plethuys.

Wat voor studenten zoekt Van Doorne?

Naar mijn idee zoekt Van Doorne vooral ambitieuze en leergierige studenten met een passie voor het recht. Studenten die naast goede studieresultaten ook relevante nevenactiviteiten op hun CV hebben staan waarmee ze zich weten te onderscheiden van andere studenten. Leuk aan Van Doorne is het feit dat het een heel toegankelijk kantoor is met een fijne werksfeer. Dat merkte ik al toen ik hier als student-stagiaire rond liep. Ik ervoer geen drempel om bij de advocaten binnen te stappen om vragen te stellen. Daar staat wel tegenover dat je bij een groot kantoor als Van Doorne op de toppen van je kunnen moet presteren. Je bent op het allerhoogste niveau werkzaam en er wordt ook van student-stagiaires veel gevraagd. Voor mij werkt dit heel motiverend, maar ik besef me ook dat je hier wel geschikt voor moet zijn. Zelf vind ik het fijn dat ik werkzaam ben binnen de top van de advocatuur, maar dat hierbij wel een informele werksfeer heerst.

Is de sfeer op het kantoor informeel of formeel?

Zoals ik in het antwoord op je vorige vraag al aangaf, heerst er bij Van Doorne een informele en open sfeer. Of het nu gaat om een secretaresse of een partner, je kunt bij iedereen terecht voor vragen of een praatje.

Hoe is het contact binnen het kantoor?

Ga je vooral om met mensen van je eigen sectie, of is het contact kantoorbreed?

Er zijn verschillende secties bij Van Doorne zoals bijvoorbeeld de sectie Arbeidsrecht, Publiekrecht en Proces- en Verzekeringsrecht. Daarnaast zijn er binnen ons kantoor ook de zogenaamde 'sectoren' die als een cluster samenwerken, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheidsrecht. Dat gebeurt zeker ook bij procesrecht, omdat de meeste procedures bij ons komen. Ik ben nu bijvoorbeeld een zaak aan het doen die van de sectie Ondernemingsrecht afkomstig is. Het betrof aanvankelijk een zaak waarin alleen werd geadviseerd, maar op het moment dat er geschil ontstaat komen zulke zaken meestal bij ons terecht. Een ander voorbeeld is een zaak welke gedeeltelijk mededingingsrechtelijk van aard was. Binnen deze zaak werkte ik samen met een advocaat van Europees- en Mededingingsrecht. Op die manier kom je met verschillende collega's in contact en dat is erg leuk en leerzaam. Ook binnen mijn eigen sectie, Proces- en Verzekeringsrecht, is er een duidelijk onderscheid tussen het procesrecht en het verzekeringsrecht. Je werkt dus veel samen, zowel met collega's van je eigen sectie als met collega's van andere secties. Juist het samenwerken met kantoorgenoten van andere rechtsgebieden maakt het werk heel dynamisch.

Heeft Van Doorne ook vestigingen in het buitenland?

Van Doorne heeft lange tijd meerdere vestigingen in het buitenland gehad, waaronder een vestiging in Londen die in 2008 werd gesloten. Nu trekt de markt weer aan en op 1 september jl. is dit kantoor heropend. Daarnaast hebben we een samenwerkingsverband met VanEps Kunneman VanDoorne op Curaçao, Bonaire, Aruba en Sint-Maarten. Het is mogelijk om een student-stage te lopen bij de vestiging van VanEps Kunneman VanDoorne op Curaçao. Een mooie manier om een stage te combineren met een verblijf in het buitenland!



Zou je zelf bij die vestiging in Londen willen werken?

Ja, alleen ik weet niet zo goed in hoeverre dat mogelijk is met procesrecht. Ik denk vooral dat het nu nog geen optie voor mij is, omdat ik bezig ben met mijn advocaat-stage. Wie weet zijn er in de toekomst mogelijkheden voor mij in het buitenland.

Krijg je vooral werk van je patroon of ben je voor de hele sectie werkzaam?

Nu ik advocaat-stagiaire ben, werk ik voor iedereen binnen mijn sectie. Dat houdt dus in dat ik werk verricht voor alle zes de partners en alle advocaat-medewerkers. Dit maakt het werk heel gevarieerd. Iedereen heeft zijn of haar expertise en het is leerzaam om voor verschillende mensen te werken. De ene dag ben ik bezig met het opstellen van een conclusie van antwoord in een bestuursaansprakelijkheidszaak en de andere dag weer met een verweerschrift naar aanleiding van een tuchtklacht tegen bijvoorbeeld een accountant.

Van Doorne is een Law Firm School kantoor. Wat houdt dit in en wat heeft het voor toegevoegde waarde?

Ik ben net begonnen met de opleiding bij de Law Firm School. Het is ontzettend leuk en leerzaam, maar het is wel zwaar met al het reguliere werk ernaast. Het betekent dat je net als tijdens je studie weer met je neus in de boeken zult moeten en vervolgens naar aanleiding van de bestudeerde stof huiswerk (aan de hand van multiple choice- of essayvragen) zult moeten maken. Het verschil van de Law Firm School met de beroepsopleiding is dat het meer gericht is op de commerciële rechtspraktijk. Naast de vakken van de Orde volg je bij de Law Firm School meer praktijkgerichte vakken die aansluiten op het werken bij een groot kantoor.

De transitie van student naar werken bij Van Doorne: hoe heb je dat ervaren?

Het feit dat ik student-stagiair en juridisch-assistent ben geweest, heeft denk ik de overgang van de studie naar werk minder heftig gemaakt. Het grootste verschil is dat je als student nauwelijks

verschil ervaart tussen weekdays en het weekend. Nu ik werkzaam ben als advocaat-stagiaire is dat onderscheid veel duidelijker en is de week ook veel meer gestructureerd. Dat betekent natuurlijk ook dat je veel meer sociale activiteiten in het weekend moet plannen. Ik vind het belangrijk om naast mijn werk mijn sociale leven op peil te houden, dit betekent wel dat ik tot het einde van het jaar geen vrij weekend meer heb...

Heb je tips voor studenten die bij Van Doorne willen solliciteren?

Mijn beste tip is: ga eerst stage lopen! Een groot gedeelte van de mensen die bij Van Doorne worden aangenomen hebben al eerder stage gelopen of zijn werkzaam geweest als juridisch-assistent. Er is bij Van Doorne een strenge selectie aan de poort, dus je hebt een streepje voor als je hier al bekend bent. Bij Van Doorne worden ieder jaar ongeveer 15 advocaat-stagiaires, fiscalisten en kandidaat-notarissen aangenomen. Door juridische relevante werkervaring kun je je juridische interesse aantonen. Natuurlijk helpt een goede stagebeoordeling hierbij.

Is er bij Van Doorne naast het werk ook nog ruimte voor sociale aangelegenheden?

Over het sociale aspect van het werken bij Van Doorne ben ik erg enthousiast. Je krijgt veel mogelijkheden om je collega's ook op sociaal vlak beter te leren kennen. Er worden bijvoorbeeld kantoorfeesten georganiseerd en is er de welbekende vrijmibo. Van Doorne organiseert ook elk jaar een skitrip voor haar werknemers en een weekend voor alle stagiaires en medewerkers. Verder doe ik met veel plezier mee aan de bedrijfshockeycompetitie. Sociaal gezien kom je dus als werknemer niets tekort.

VanDoorne 
Advocaten • Notarissen • Fiscalisten

Opinie

Let the battle begin! De toekomstige schadeclaims inzake rentederivaten

Moeten de Nederlandse banken zich zorgen maken over de door hun verkochte rentederivaten aan het midden- en kleinbedrijf (hierna: mkb)? Men zou kunnen stellen van wel, nu de wetgever het wetsvoorstel 'Afwikkeling massaschade in een collectieve actie' ter consultatie op het internet beschikbaar heeft gesteld. Door het laatstgenoemde wetsvoorstel wordt immers de deur geopend voor representatieve belangenorganisaties om een collectieve schadevergoedingsactie in te stellen bij de rechtbank tegen de afzonderlijke Nederlandse banken die rentederivaten aan het mkb hebben verstrekt. Kijkend naar Engeland kan het (eventuele) bedrag dat de Nederlandse banken aan schade moeten vergoeden hoog oplopen. Zo hebben de Engelse banken inmiddels al € 1,9 miljard schadevergoeding uitgekeerd aan de gedupeerden van – eveneens – rentederivaten.¹

Rentederivaten

Wat zijn rentederivaten? Om een rentederivaat te begrijpen dient men eerst na te gaan waarom een rentederivaat aantrekkelijk kan zijn voor een onderneming. Ondernemingen die een kredietovereenkomst hebben afgesloten met een bank zijn doorgaans verplicht om een variabele rente over het geleende bedrag te betalen. In een dergelijk geval zal de rente bijvoorbeeld afhankelijk kunnen zijn van de basisrente EURIBOR.² Het feit dat de rente variabel is, is niet aantrekkelijk voor een onderneming omdat er geen zekerheid bestaat over de hoogte van het rentebedrag. Dit kan onder meer leiden tot hoge kosten voor een onderneming indien de rente hoger uitvalt dan verwacht. Om dit renterisico af te dekken kan de onderneming een zogenaamd renteswapcontract afsluiten met de kredietverstrekende bank.³

Bij een renteswapcontract wordt overeengekomen dat de onderneming gedurende de looptijd van het renteswapcontract een vaste rente betaalt aan de bank en dat de bank een variabele rente betaalt aan de onderneming. Dit betekent dat bij een oplopende variabele rente het renterisico niet meer bij de onderneming ligt maar bij de bank. Immers, indien de variabele rente hoger is dan de vaste rente, dan is de bank aan de onderneming het verschil tussen de variabele rente en de vaste rente verschuldigd. Is de variabele rente echter lager dan de vaste rente, dan is de onderneming gehouden het verschil tussen de variabele rente en de vaste rente te betalen aan de bank. Omdat de verplichting tot het betalen van de



variabele rente afhankelijk is van de koersbewegingen van een onderliggende waarde (bijvoorbeeld het EURIBOR-rentetarief), is een renteswapcontract te kwalificeren als een rentederivaat.⁴

De risico's van een rentederivaat

Een risico van een rentederivaat is dat een onderneming krachtens het renteswapcontract geld verschuldigd is aan de bank indien de variabele rente lager is dan de vaste rente. Dit risico heeft zich voorgedaan tijdens de financiële crisis toen de rentes sterk daalden. Dit heeft geleid tot negatieve waarden van de rentederivaten (dat wil zeggen: het vaste rentetarief is hoger dan het variabele rentetarief).⁵ Een negatieve waarde van een rentederivaat kan voor een onderneming tot financiële schade leiden indien zij het renteswapcontract tussentijds beëindigt. Dit heeft te maken met het feit dat bij het aangaan van een renteswapcontract doorgaans wordt afgesproken dat bij een tussentijdse beëindiging van het renteswapcontract, de afnemer van de renteswap een vergoeding aan de bank moet betalen ter compensatie van de misgelopen inkomsten.⁶ De bedragen die vervolgens in rekening worden gebracht om de gemiste inkomsten te compenseren, kunnen hoog oplopen.⁷ Aan de banken wordt dan ook verweten dat zij de ondernemingen met wie zij een renteswapcontract hebben afgesloten, niet voldoende hebben geïnformeerd over de potentiële risico's van (tussentijds beëindigen van) de renteswapcontracten.⁸

Wetsvoorstel Afwikkeling massaschade in een collectieve actie

Op 7 juli jl. heeft de wetgever het Wetsvoorstel 'Afwikkeling massaschade in een collectieve actie' (hierna: wetsvoorstel) op internet ter consultatie geplaatst.⁹ Volgens de wetgever maakt het wetsvoorstel het voor gedupeerden gemakkelijker om schade collectief te verhalen.¹⁰ Zo zal het verbod van het vorderen van

een collectieve schadevergoeding in geld van art. 3:305a lid 3 BW vervallen waardoor het voor een belangenorganisatie, die opkomt voor de belangen van gedupeerden, mogelijk zal zijn een collectieve schadevergoedingsactie bij de rechter in te stellen. Als voorwaarde voor het instellen van een collectieve schadevergoedingsactie geldt nog steeds dat de collectieve schadevergoedingsvordering dient te strekken ter bescherming van gelijksoortige belangen.¹¹ Dit houdt volgens Stolker in 'dat de belangen ter bescherming waarvan de rechtsvordering strekt, zich moeten lenen voor bundeling, zodat een efficiënte en effectieve rechtsbescherming ten behoeve van de belanghebbenden kan worden bevorderd'.¹²

Is er wel één mkb?

Naar aanleiding van het wetsvoorstel hebben de Nederlandse banken de minister verzocht om hen te vrijwaren voor een 'eventueel' groepsclaim van belangenorganisaties die opkomen voor de gedupeerden van de rentederivaten (hierna: gedupeerden).¹³ De Nederlandse banken zijn immers van mening dat er niet zoiets bestaat als dé mkb'er of één rentederivaat.¹⁴ Dit verzoek is door de minister afgewezen. Naar mijn mening hebben de Nederlandse banken echter wel een goed punt over het feit dat er niet zoiets bestaat als dé mkb'er of één rentederivaat. Indien men de jurisprudentie van de afgelopen jaren over renteswapcontracten raadpleegt, valt op dat de omstandigheden van het concrete geval van groot belang zijn voor de aansprakelijkheid van banken in verband met het sluiten van renteswapcontracten.¹⁵ Zo maakt het voor de aansprakelijkheid van banken uit met wat voor soort onderneming de bank een renteswapcontract afsluit.¹⁶ Dit heeft immers consequenties voor de vraag of de bank haar mededelingsplicht jegens haar wederpartij die een renteswapcontract aangaat, heeft geschonden. Zo blijkt uit een uitspraak van de Rechtbank Amsterdam dat een

immers de deur kunnen openen voor belangenorganisaties om een collectieve schadevergoedingsactie in te stellen tegen de afzonderlijke banken die rentederivaten hebben verstrekt aan het mkb. Als voorwaarde voor het instellen van een collectieve schadevergoedingsactie geldt wel dat de vordering die strekt tot bescherming van de belangen uit het mkb gelijksoortig moeten zijn. Aan de hand wat hetgeen in dit opiniestuk is behandeld zou men kunnen betwijfelen of de belangen uit het mkb wel gelijksoortig zijn. Men zou daarom kunnen stellen dat de Nederlandse banken zich geen zorgen hoeven te maken over de door hun verkochte rentederivaten. Maar net als alles is in het leven, is niets zeker. Het is daarom aan de rechter om te bepalen of de (mogelijk) toekomstige collectieve schadevergoedingsacties tegen de Nederlandse banken die rentederivaten aan het mkb hebben verstrekt, wel strekken tot de bescherming van gelijksoortige belangen. **N**

De bedragen die vervolgens in rekening worden gebracht om de gemiste inkomsten te compenseren, kunnen hoog oplopen.

onderneming die over een eigen juridische afdeling beschikt ook een zekere onderzoeksplicht heeft bij het aangaan van een renteswapcontract.¹⁷ Uit een uitspraak van de Rechtbank Oost-Brabant zou men echter kunnen afleiden dat de onderzoeksplicht van een 'kleine' maatschap die niet over een eigen juridische afdeling beschikt niet zo ver gaat als bij een onderneming die wel over de eigen juridische afdeling beschikt.¹⁸ Aan de hand van de besproken jurisprudentie zou men de vraag kunnen stellen of de schadevergoedingsacties die door belangenorganisaties worden ingesteld wel strekken tot bescherming van gelijksoortige belangen. Is het belang van de onderneming die over een eigen juridisch afdeling beschikt wel te bundelen met het belang van een 'kleine' maatschap zonder een eigen juridische afdeling?

Afsluiting

Dit opiniestuk is ingeleid met de vraag of banken zich zorgen moeten maken over de door hun aan het mkb verkochte rentederivaten. Het in dit opiniestuk behandelde wetsvoorstel zou

¹ Het Financieel Dagblad, 'Britse banken compenseren mkb' 16 oktober 2014.

² C.H. Schot, 'Financiering en derivaten: Valkuilen in de ISDA-documentatie', *Onderneming en Financiering* 2009(17)2, p. 40 onder voetnoot 1.). De EURIBOR is een interbancaire rentetarieven die de ene bank aan de andere bank doorberekent voor leningen van een bepaalde looptijd.

³ Het is ook denkbaar dat het renteswapcontract wordt afgesloten met een derde partij. Maar in dit opiniestuk wordt ervan uitgegaan dat het renteswapcontract met de kredietverstrekende bank wordt afgesloten.

⁴ L.A. van Amsterdam, 'Van ruilen komt huilen? Renteswaps in de rechtspraak', *Onderneming en Financiering* 2013(21)4, p. 17.

⁵ Uit recentelijk onderzoek van de AFM blijkt dat de huidige negatieve waarde van de verstrekte rentederivaten in Nederland € 2,7 miljard bedraagt. Zie hiervoor: <http://www.afm.nl/nl/nieuws/2014/mei/banken-geven-inzicht-rentederivaten-mkb.aspx>

⁶ L.A. van Amsterdam, 'Van ruilen komt huilen? Renteswaps in de rechtspraak', *Onderneming en Financiering* 2013(21)4, p. 17.

⁷ L.A. van Amsterdam, 'Van ruilen komt huilen? Renteswaps in de rechtspraak', *Onderneming en Financiering* 2013(21)4, p. 17.

⁸ Voor het verwijt zie Het Financieel Dagblad, 'MKB voor € 4 mrd in de min op rentederivaten' 4 april 2014 en voor de meldingsplicht van de banken wordt verwezen naar L.A. van Amsterdam, 'Van ruilen komt huilen? Renteswaps in de rechtspraak', *Onderneming en Financiering* 2013 (21) 4, p. 20.

⁹ Te raadplegen via: <https://www.internetconsultatie.nl/motiedijksma>.

¹⁰ Zie <https://www.internetconsultatie.nl/motiedijksma> voor de internetconsultatie van het Wetsvoorstel Afwikkeling massaschade in een collectieve actie.

¹¹ Art. 3:305a lid 1 BW (huidige wetgeving).

¹² C.J.J.M. Stolker, *Tekst & Commentaar Burgerlijk Wetboek, Collectieve actie bij: Burgerlijk Wetboek boek 3, Artikel 305a onder: Belangbehartigers bevoegd tot instelling rechtsvordering*, geraadpleegd via: Kluwer Navigator.

¹³ FD, 'Banken vragen vergeefs om vrijwaring massaclaims', 14 oktober 2014.

¹⁴ FD, 'Banken vragen vergeefs om vrijwaring massaclaims', 14 oktober 2014.

¹⁵ Rb. Amsterdam 26 juni 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:5261, r.o. 4.6, Hof Amsterdam 31 januari 2012, RF 2012, 43, Rb. Den Bosch 12 december 2011, JOR 2011, 371 en Rb. Noord-Nederland 20 maart 2013, RCR 2013, 43.

¹⁶ L.A. van Amsterdam, 'Van ruilen komt huilen? Renteswaps in de rechtspraak', *Onderneming en Financiering* 2013(21)4, p. 20.

¹⁷ Rb. Amsterdam 26 juni 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:5261, r.o. 4.6.

¹⁸ Rb. Oost-Brabant 26 maart 2014, ECLI:NL:ROBR:2014:1415 en zie ook L.A. van Amsterdam, 'Van ruilen komt huilen? Renteswaps in de rechtspraak', *Onderneming en Financiering* 2013 (21) 4, p. 23.

In gesprek met

Heleen over de Linden²

Het zijn drukke tijden voor Heleen over de Linden: advocaat en ondernemer. Nadat zij is teruggekeerd uit Georgië van een handelsmissie heeft zij even tijd voor de NOVUM. Terwijl ik haar sta op te wachten aan de Amsterdamse Herengracht, bedenk ik me dat het precies deze maand 25 jaar geleden is dat de Berlijnse Muur viel (1989). Wereldgeschiedenis werd geschreven. Heleen over de Linden bevond zich op dat moment, als student Russisch, in de meest ‘ideale’ situatie omdat zij van dichtbij de val van de Sovjet-Unie (1991) meemaakte en de daarmee gepaard gaande veranderingen in de regio. Nu de relatie tussen Rusland en het Westen opnieuw op scherp is gesteld, met de vliegcrash van de MH17 als absoluut dieptepunt, is het onderwerp Rusland aan de orde van de dag en lijkt er een terugkeer naar tijd van de Koude Oorlog. Ik spreek met Heleen vooral over haar carrière en haar interesse voor Rusland.

Van Dostoevski tot Moskou

Na haar eindexamen studeert Heleen een jaar Frans in Parijs. Maar een vriend die Russisch studeerde en het vooruitzicht om een half jaar aan het Poesjkin Instituut in Moskou te mogen studeren, deden Heleen besluiten om Russisch te gaan studeren. “Op de middelbare school raakte ik eigenlijk al geïnteresseerd door de Russische personages en de Russische ziel uit de verhalen van de negentiende-eeuwse Russische schrijvers.” Met deze studiekeuze begint een interessante tijd voor Heleen. “De eerste dag startten we meteen al met spreekvaardigheid! De strenge docenten, Russische vrouwen uit de Sovjet-Unie, vergden wel het uiterste van ons.” Twee jaar later kreeg Heleen met nog twee andere studenten de felbegeerde plaats aan het Poesjkin Instituut. Met een lading medicijnen, voedingsmiddelen en westerse tijdschriften en instructies vertrok ze naar een soort woonkazerne aan de rand van Moskou. “Het was crisis in 1988 in Rusland en de winkels waren leeg. Er was veel armoede en mijn kamer was vies en overal waren kakkerlakken.” Hoewel omgang tussen Russen en buitenlanders riskant was en omgeven door angst, maakten Heleen en haar studiegenoten contact met de gastvrije Russen. “Ik wilde begrijpen hoe de mensen in deze situatie konden overleven. De Russen wilden natuurlijk weten hoe

wij in het Westen leefden. Bladerend door onze Westerse tijdschriften volgden er de nodige cadeaus, zoals spijkerbroeken, babyvoeding en medicijnen die onze ouders, als ze ons opzochten in Moskou, meenamen uit Nederland.” Dit was niet om zaken te doen, maar puur uit medeleven met de op dat moment erg noodlijdende Russen. Heleen raakte meer en meer wegwijs in Rusland en na een half jaar verlengde ze haar visum om langer te blijven. Ze behaalt haar doctoraalexamen in 1991 en wordt tevens beëdigd aan de Rechtbank Amsterdam als vertaler Russisch.

Touroperator en ondernemer

Tijdens haar studietijd in Moskou wordt ze verliefd op een Russische student bouwkunde die haar inspireert tot het opzetten van een studentenreisbureau. Heleen hangt briefjes op in Nederlandse universiteiten waarin ze studenten drie weken Moskou en Sint-Petersburg aanbiedt met verblijf in een Russisch gastgezin. “In die tijd was er nog geen internet en adverteren was te duur. Eerst reageerden vooral de studenten Russisch maar later volgden ook oudere mensen die wat graag de Sovjet-Unie wilden zien. Na afloop hoorde ik vaak van de reizigers dat, ondanks de armoede in Rusland, dit de reis van hun leven was.” Door haar exclusieve contacten en kennis over de visumprocedure had

Na de val van de muur en het einde van de Sovjet Unie leek er eindelijk een einde te komen aan de decennialange Koude Oorlog tussen het Westen en Rusland. De aangehaalde banden met het buitenland resulteerden in meer handelstransacties en welvaart in de (grote) Russische steden. Nederland ontwikkelde zich tijdens de kabinetten Balkende II tot een van de belangrijkste handelspartners van Rusland. Jaarlijks wordt voor meer dan twintig miljard euro gas uit Rusland geïmporteerd, waarvan 95 procent wordt doorgevoerd. De kritiek dat Nederland zou onderhandelen met een schurkenstaat die geen oog zou hebben voor de oppositie en mensenrechten in het land, werd weggewuifd. Na 2012 kwam de relatie tussen Nederland en Rusland meer en meer onder druk te staan met een absoluut dieptepunt tijdens het Nederland Rusland jaar.

Heleen voor zichzelf een lucratieve pionierspositie gecreëerd die ze voortzette in Amsterdam. “Ik was er vanaf de vroege ochtend tot in de late avond mee bezig. Visa regelen moest uiterst secuur gebeuren. Bovendien wilden mensen meer dan het aanbod in onze brochure en moesten we maatwerk gaan leveren.” In 1997, als het reisbureau inmiddels is uitgegroeid tot vier man sterk, verkoopt Heleen het bureau Bolsjoj reizen, dat anno 2014 nog altijd bestaat, meteen voor de volle vraagprijs. Het ondernemen bevalt en ze vertrekt met haar gezin naar Tver om samen met haar (Nederlandse) man en een Rus een transportonderneming op te zetten. “Elke dag vertrok er een transport met een oplegger vanuit Moskou naar Helsinki, dat waren gouden tijden. Als ik een kans zie dan grijp ik ’m. Dit succes had wel een keerzijde omdat met het toenemen van de inkomsten er meer persoonsbedreigingen binnenkwamen en mijn man het uiteindelijk te gevaarlijk vond om door te gaan met het bedrijf.” Na het verkennen van mogelijkheden in de agrarische sector in de provincie van Tver en een investering in een houtzagerij vertrekt Heleen weer met haar gezin naar Nederland. “Het was moeilijk om het juiste personeel te vinden omdat mensen niet geprikkeld waren om hun best te doen en onder invloed waren van drank.” Op een gegeven moment was het enige criterium dat Heleen nog stelde aan sollicitanten: ‘niet drinkend’.

Advocatuur en Ruslandtafel

Door haar ervaringen als ondernemer in Rusland wordt Heleen steeds vaker om advies gevraagd met betrekking tot het opstellen van contracten, het opzetten van ondernemingen en fiscale zaken. Hierdoor nam ook haar eigen belangstelling toe voor de juridische kanten van het ondernemen. Zij besluit daarom om een studie Fiscaal Recht te doen in voltijd. “Het plan was om terug te gaan naar Rusland om daar als fiscalist aan de slag te gaan. Dit is anders gelopen en heb ik na twee jaar als fiscalist bij Deloitte de overstap gemaakt naar de advocatuur. Dit was mogelijk omdat ik tijdens mijn studie ook de benodigde vakken procesrecht had gedaan.” Heleen vindt een stageplaats bij een Rotterdamse patroon die voornamelijk intellectueel eigendom doet. Ze voelt zich thuis in de advocatuur en haar eerdere ervaringen als touroperator met deadlines en ondernemer komen goed van pas. Toch pleit Heleen voor intensieve begeleiding. “Mijn patroon gaf me veel vrijheid omdat ik al wat ouder was met de nodige werkervaring. Er zijn wel modelboeken die je kan raadplegen maar vaak zijn de omstandigheden dan net weer iets anders. Goede begeleiding is daarom erg belangrijk, vooral in het begin.” Na haar stage begint Heleen in 2009 voor zichzelf in



Amsterdam. “Ik had gelijk een goede Russische cliënt die veel aandeelhoudersproblemen had die een project waren gestart in Nederland met te weinig geld en daardoor veel schuldeisers had.” Heleen kan ook procederen in Rusland maar ze geeft er de voorkeur aan om samen te werken met Russische advocaten omdat die beter thuis zijn in het Russische procesrecht. Naast haar procesrechtelijke praktijk organiseert Heleen talloze activiteiten met de Ruslandtafel en geeft zij lezingen. Zo blijft Rusland een constante factor in haar werk. “Natuurlijk zijn er nog veel (politieke) problemen die moeten worden opgelost in dit enorme grote land en zie ik voorlopig nog geen herstel in de onderlinge relaties met het Westen. In de ruim twintig jaar na de Sovjet Unie is er toch wel heel wat bereikt in korte tijd. Vooral als je bedenkt dat er totaal geen infrastructuur was en de mensen niet eens wisten hoe ze zaken moesten doen. Belangrijk is toch – hoe moeilijk het misschien ook is na alles wat er gebeurd is – dat het Westen en Rusland met elkaar blijven communiceren en ondernemen. 

¹ Mr. Shirley Pigmans is werkzaam als jurist bij de afdeling Juridische en Internationale Zaken bij het ministerie van Veiligheid & Justitie. Dit artikel heeft Shirley op eigen titel geschreven.

² Mr. drs. Heleen over de Linden (1965) studeerde Russische taal-, en Letterkunde en vervolgens Fiscaal recht aan de Universiteit van Amsterdam. In 1991 behaalde zij haar doctoraalexamen en werd zij tevens beëdigd aan de Rechtbank Amsterdam als vertaler Russisch. In 2006 werd Heleen beëdigd als advocaat. Sinds 2009 houdt zij kantoor in Amsterdam en is zij oprichtster en eigenaresse van Rechta Advocatuur B.V. Heleen voert een algemene praktijk met de nadruk op grensoverschrijdende geschillen op het gebied van ondernemingsrecht, huwelijksvermogensrecht en contractenrecht. Zij heeft reeds vele Russische en Nederlandse ondernemers bijgestaan. Tijdens en na haar eerste studie had zij van 1989 tot 1997 haar eigen reisbureau: Bolsjoj Reizen. Na haar studie Fiscaal recht werkte zij korte tijd als fiscalist in de internationale praktijk van Deloitte. Haar scriptie schreef zij in 2004 bij Baker & McKenzie over de Yukos-zaak.

De Vereniging: JFV Grotius

Waarde lezer,

De meest feestelijke maand van het jaar is van start gegaan: december. De maand van de pepernoten, kerstkransjes, lichtjes en vuurwerk. De maand van de goede voornemens en van bezinning. En daarnaast is december ook nog eens de maand van de kerstvakantie.

Bovendien vierde JFV Grotius ook feest, want in november werd de vereniging maar liefst 97 jaar.

Sinds oktober zijn we hard aan de slag gegaan met het organiseren van leuke en interessante activiteiten. Op 23 oktober was de Commissiekennismakingsborrel, waarbij alle commissieleden elkaar leerden kennen. In feite kun je zeggen dat het jaar voor ons toen pas echt begon. De commissies zijn namelijk al goed op weg en de afgelopen tijd hebben we dan ook kunnen genieten van hele leuke lezingen, het Diesfeest, de E-assessmenttraining en een kantoorbezoek bij KPN.

Elk jaar organiseert de Activiteitencommissie intern een heleboel lezingen. De afgelopen maand waren dit er al twee. Zo hebben we kennis gemaakt met Jet Rutgers en Inge de Visser van ING. Zij gaven een mooie en interessante lezing over hoe een bank volmachten regelt. Rob van Lint kwam spreken over het werk van de IND. Zo legde hij ons meer uit over de inhoud van het immigratiebeleid.



Ook de komende tijd vinden er weer lezingen plaats. Zo heeft de commissie op 11 december een lezing gepland staan over het College Bescherming Persoonsgegevens.

Ter ere van de diesviering van onze vereniging organiseerde de Feestcommissie op 19 november een Diesfeest. Voor de eerste keer vond er een feest van JFV Grotius plaats op A.L.S.V. Quintus. Nu het bier slechts € 1,- kostte, was de avond al snel een succes. Wij zijn benieuwd naar hetgeen de commissie nog meer voor ons in petto heeft.

Tijdens de E-assessmenttraining werden de belangrijkste elementen van het E-assessment behandeld. Dit ging om logisch-, verbaal- en numeriek redeneren. De animo was groot en de studenten die meededen waren erg enthousiast. Het was een unieke kans om eens te ervaren wat het E-assessment inhoudt. Toonaangevende organisaties gebruiken deze trainingen om tijdens sollicitaties te selecteren. De deelnemers aan de E-assessmenttraining zijn zo weer een stapje verder bij hun voorbereiding op hun carrière.

De afgelopen maand vond ook het eerste kantoorbezoek plaats. Met een groep Grotianen hebben we een kijkje mogen nemen bij de juridische afdeling van KPN in Den Haag. Het was een erg interessante middag. Verschillende juristen vertelden over hun werk, we kregen een rondleiding en tot slot vond er een interactief onderdeel plaats.

Deze maand vindt er ook weer een kantoorbezoek plaats. Op 19 december gaan we naar Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn in Den Haag. Je kunt je aanmelden via de website.

Ook in december organiseert JFV Grotius weer een hoop boeiende activiteiten waar je je als Grotiuslid voor aan kunt melden. Het belangrijkste en grootste evenement is het congres. Dit vindt plaats op vrijdag 12 december.

Schrijf je hiervoor in via www.jfvgrotius-congresencarriere.nl. Houd voor meer informatie over de aankomende activiteiten ook goed de website en facebook van JFV Grotius in de gaten. Wij hopen jullie de komende tijd allemaal te zien. Alvast een hele fijne vakantie!

Met vriendelijke groet,

Namens het 94e bestuur der JFV Grotius
Frouka Dooper, Ab-actis



Faculteits- zaken



Tim van Lit is dit studiejaar ('14-'15) de assessor (student-lid) van het faculteitsbestuur van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid. Hij behartigt de belangen van de studenten binnen het faculteitsbestuur op het gebied van onderwijs, organisatie en onderzoek.

Contactinformatie:

Adres: Steenschuur 25, kamer B.4-38, 2311 ES Leiden

Telefoon: 071 527 7621

E-mail: assessor@law.leidenuniv.nl

Spreekuur op woensdag van 09.00 tot 10.00 uur

"Het loont dus om met je kennis aan de slag te gaan, dit te delen en zo te vermeerderen. Leiden biedt hiervoor de mogelijkheden. Je hoeft ze alleen maar aan te pakken!"

Zo sloot ik mijn vorige column in de oktobereditie van de NOVUM af. Vlak na het van de persen rollen van de NOVUM, deed zich iets bijzonders en unieks voor. Herman van Rompuy, aftredend (eerste!) voorzitter van de Europese Raad verzorgde een lezing in het Academieggebouw in Leiden over de bewogen jaren dat hij deze Raad mocht voorzitten. Naderhand was er traditiegetrouw tijd voor een borrel, waar niet alleen Van Rompuy zelf enthousiast met studenten stond te converseren, maar waar ook menig oud-minister, topadvocaat en academicus na stond te praten en te filosoferen over de toekomst van Europa. Samen en in gesprek met studenten.

Hoe toepasselijk bleek achteraf de slotconclusie in mijn vorige column. Leiden biedt mogelijkheden, je hoeft ze alleen maar aan te pakken. Deze lezing was zo'n unieke mogelijkheid. De lezing was vrij toegankelijk voor een ieder die zich van tevoren had aangemeld. Ruimte voor (studenten)vragen – geen probleem. Ruimte voor meer (studenten)vragen, ook als de beveiliging staat te trappelen – geen probleem. Selfie met Van Rompuy – geen probleem!

Wat ik hiermee niet wil suggereren is dat de kansen en mogelijkheden je in de schoot geworpen worden. Het is als het voor de eerste maal aanpassen van een op maat gemaakt jasje: het zit alsof het nooit anders geweest zou moeten zijn, maar je hebt er wel wat voor moeten doen. In het geval van het jasje heb je het je moeten aanmeten en maar hopen dat tijdens het passen de kledingspeldjes er allemaal uitgehaald zijn. In het geval van de Universiteit Leiden moet je open staan, betrokken zijn, een academische instelling hebben. Dan kan je de kansen aanpakken om kennis te delen en te vermeerderen.

De eerste tentamenperiode zit er inmiddels op en ik hoop dat iedereen zijn of haar draai (weer) gevonden heeft, dat je open staat voor de mogelijkheden die de Universiteit Leiden biedt! Nu de tentamens geweest zijn, begint er weer een periode van dagelijks college volgen, opdrachten maken en (gezelligheids)activiteiten op verenigingen en bij andere organisaties. Eén van die activiteiten die dichterbij komen zijn de buitenlandse reizen van studieverenigingen. Vaak maken de verenigingen in december de bestemming van komend jaar bekend en kun je je opgeven. Dit brengt een nieuwe uitdaging met zich mee: "hoe was mijn Engels ook alweer?" Ik kan je verzekeren: laat dit je niet weerhouden om hieraan deel te nemen. 9 van de 10 mensen in het buitenland beoordelen het Engels van Nederlandse studenten als *above average and really good*! Probeer het dus eens. Uit eigen ervaring kan ik zeggen dat je na drie dagen Engels spreken soms vergeet dat het Nederlands je ook best goed af ging. En mocht je toch twifelen: ook hiervoor biedt de Universiteit Leiden mogelijkheden. Het Academisch Talencentrum biedt cursussen op elk niveau!

Over taal wil ik nog een afsluitende opmerking maken. Op onze faculteit wordt hoofdzakelijk Nederlands gesproken. Let eens op in de gangen; hoeveel andere talen hoor je? De studentenpopulatie is zeer divers en rijk aan verschillende achtergronden. Op 11 november jongstleden is er een universiteitsbreed symposium over diversiteit gehouden waar aandacht besteed is aan hoe we deze culturele verrijking meer op de voorgrond een aanwinst voor onze academie kunnen laten zijn. Over diversiteit (en ook de hiermee samenhangende taal en internationalisering) gaan wij elkaar zeker nog eens spreken!

Dus, let's keep in touch en tot bij één van de mooie mogelijkheden van onze Universiteit. 



Universiteit Leiden

FACULTEITSAGENDA DECEMBER / JANUARI

December

2 dec	Promotie mw. A.M. Bal
3 dec	Promotie dhr. J.P. Eckoldt
3 dec	Uitreiking bachelordiploma's
4 dec	Promotie dhr. O. van Loon
5 dec	Sinterklaas: faculteit gesloten vanaf 17.00 uur
10 dec	Lezing Prof. Stevenson: "Confronting Injustice: Protecting Human Rights in A Complex Era"
11 dec	Promotie dhr. H.P. Wiratraman
15 dec	Vergadering Faculteitsraad

15 dec	Key Note Lecture met Prof. Jukka Snell
16 dec	Afstuderen (criminologie)
16 dec	Promotie mw. S.M. Ganpat
17 dec	Afstuderen (notarieel recht)
18 dec	Afstuderen (rechtsgeleerdheid en jeugdrecht)
18 dec	Promotie M. Moelle
18 dec	Promotie F.G. Wilman
19 dec	Afstuderen (fiscaal recht)
24 dec	Faculteit gesloten vanaf 16 uur
25 dec	Kerstecres t/m 2 januari 2015

Januari

5 jan	Tentamenperiode eerste semester (tot eind januari)
6 jan	Meijerslezing en nieuwjaarsreceptie
9 jan	Oratie prof. mr. M.J. Cohen
21-23 jan	ILS-Conferentie "Room for reflection"
27 jan	Vergadering Faculteitsraad
27 jan	Afstuderen (criminologie)
28 jan	Afstuderen (notarieel recht)
29 jan	Afstuderen (rechtsgeleerdheid en jeugdrecht)
30 jan	Afstuderen (fiscaal recht)
31 jan	Deadline uitschrijven zonder bindend studieadvies

Column



Wat is een goed jurist?

Als je rechten studeert, dan neem je de vakken waarin je tentamen moet doen als gegeven. Heb je alle tentamens gedaan en een voldoende gehaald voor je Ma-scriptie dan krijg je je bul en kun je aan de slag als jurist. Zo simpel is dat. Maar probeer nu eens even uit je eigen vel te kruipen en in de huid te kruipen van de maatschappij als geheel. Ik weet het, dat is moeilijk, maar probeer het toch maar. Die maatschappij als geheel heeft geen behoefte aan juristen, laat staan aan slechte juristen, maar aan goede juristen. Ben jij, straks als je je bul op zak hebt, een goed jurist?

Ik hoor nogal eens de gedachte dat een goede juridische opleiding goede juristen aflevert. Zo gezien hangt alles dus van de opleiding af. Is die goed, dan is ook de afgestudeerde een goed jurist. Daar zit wel iets in, maar is toch veel te simpel gesteld. Ik durf te stellen dat niemand bij zijn afstuderen een goed jurist is, gewoonweg omdat er ook veel ervaring nodig is voordat je goed bent in je vak. Die ervaring heb je per definitie nog niet als je net bent afgestudeerd. Een goed jurist kun je dus niet zijn. Wel iemand die een goed jurist kan worden.

Is het nu zo dat iedereen die een goede juridische opleiding afrondt, een goed jurist kan worden? Dat zou wel zo moeten zijn, omdat een echt goede juridische opleiding er natuurlijk boven alles op let of de studenten de potentie in zich hebben een goed jurist te worden, en voor zover dat niet het geval is, de betrokkene op vriendelijke doch besliste manier de deur wijst. Om te voorkomen dat studenten die het niet in zich hebben een goed jurist te worden, te veel tijd verspillen, moet deze selectie zo veel mogelijk in het eerste jaar van de opleiding plaatsvinden. Dan moeten de bokken van de schapen gescheiden worden.

Gewetensvraag: doen wij dat aan de Leidse rechtenfaculteit op een goede manier? Vallen in het eerste jaar de ongeschikten af en blijven alleen die studenten over die het in zich hebben een goed jurist te worden? Of vallen teveel studenten af? Of misschien te weinig? Of wellicht de verkeerde?

Voor een rechtenfaculteit is zo gezien van het grootste belang te weten 1. wat een goed jurist is, 2. hoe je de studenten herkent die het kunnen worden, en 3. hoe je die zo goed mogelijk opleidt. Niet alleen voor een rechtenfaculteit zijn dit trouwens fundamentele vragen maar ook voor jullie, de rechtenstudenten zelf. Je wilt immers straks een goed jurist zijn en niet een slecht of middelmatig jurist. Daar zit de maatschappij niet op te wachten. En bovendien is het helemaal niet leuk slecht of middelmatig te zijn in je vak. Dan kun je beter wat anders gaan doen, waarin je wel goed bent. Dat geeft zoveel meer voldoening.

Ik zal een paar balletjes opwerpen over genoemde vragen. Ieder weerwoord, mondeling dan wel schriftelijk, is welkom. Ik begin met de eerste en meest fundamentele vraag: wat is een goed jurist?

Om te beginnen dit: veel mensen denken, wanneer ze het hebben over een goed jurist, automatisch en zonder er verder bij na te denken, aan een goed advocaat. Dat is om twee redenen onjuist. Ten eerste omdat de meeste afgestudeerden geen advocaat worden. Ten tweede – en dat is belangrijker – omdat een goed jurist niet noodzakelijk een goed advocaat is en andersom. Men kan een voortreffelijk advocaat zijn, terwijl men eigenlijk niet zo een goed jurist is. Dat komt omdat het in heel veel rechtszaken niet zozeer gaat om het recht, als wel om het vinden van een oplossing in een meningsverschil tussen verschillende partijen. Voor het vinden van zo'n oplossing zijn allerlei niet-juridische vaardigheden, zoals onderhandelingsvaardigheid, veel belangrijker dan bedrevenheid in het recht. Dat maakt ook dat heel goede juristen soms bar slechte advocaten blijken te zijn. Ze hebben misschien wel altijd gelijk, maar ze krijgen het niet!

Een goed jurist staat dus niet gelijk aan een goed advocaat. Wat is een goed jurist dan wel? Is het een kwestie van kennis? Is een goed jurist iemand die de geldende wet en jurisprudentie op zijn duimpje kent? Ook dat is een wijdverspreide gedachte. Als ze waar is, betekent dat dat een rechtenfaculteit erop gericht moet zijn de studenten zoveel mogelijk geldend recht in hun hoofd te laten stampen. Maar is ze waar?

Een klein beetje. Kennis is onmisbaar. Wie geen kennis heeft, wie niks weet, kan ook niks. Stampen, iets in je geheugen prenten, is daarom belangrijk. Maar kennis, hoeveel ook, betekent niets, als je niet goed kunt nadenken. Nadenken is de belangrijkste intellectuele vaardigheid. Daarvoor is kennis nodig, want zonder kennis kun je niet nadenken. Die kennis ligt opgeslagen in het geheugen en een goed en gevuld geheugen is daarom een zeer waardevol bezit. Maar een goed en gevuld geheugen maakt nog niet dat je goed nadenkt, of zelfs maar dat je nadenkt. Van goed nadenken bestaan twee soorten: analytisch en synhaptisch. Analytisch nadenken wil zeggen goed zijn in een probleem (casus) in delen uiteenleggen. (Analuein betekent losmaken.) Synhaptisch nadenken wil zeggen goed zijn in dingen bij elkaar brengen en zo een oplossing vinden. (Synhaptein betekent samenvoegen.)

Een goed jurist is iemand die niet alleen veel kennis heeft van zijn vak, maar ook iemand die er voortreffelijk over kan nadenken, zowel analytisch als synhaptisch. Hoe kennis vergaard moet worden, weten we wel: stampen, stampen, stampen. Voor zover we daar te weinig aan doen, is het gemakkelijk te verhelpen. Maar hoe als faculteit om te gaan met het desideraat nadenken is ingewikkelder. Wie niet het talent heeft goed na te denken, moet als het even kan in het eerste jaar al afvallen. Dat betekent dat de tentamens niet alleen kennis moeten toetsen, maar ook het vermogen om na te denken. Hoe doe je dat precies? En ten tweede: hoe train je in het verdere verloop van de studie zo goed mogelijk het vermogen na te denken van de studenten van wie je in het eerste jaar hebt geconstateerd dat ze wel de aanleg hebben? Behartenswaardige vragen. Volgende keer verder. ■

jfv **GROTIUS**
JURIDISCH CONGRES

**PROCESRECHT
OP DE SCHOP**
EENVOUDIGER EN DIGITAAL PROCEDEREN: KEI-GOED?

12 DECEMBER 2014
ACADEMIEGEBOUW
LEIDEN

€10,-
KOFFIE, LUNCH EN
BORREL INBEGREPEN

DAGVOORZITTER
PROF. DR. A.F.M. BRENNINKMEIJER

SPREKERS
MR. F.C. BAKKER
PROF. MR. A. HAMMERSTEIN
PROF. MR. J.E.M. POLAK

GEEF JE OP VIA WWW.JFVGROTIUS-CONGRESENCARRIERE.NL

Bird & Bird

De Nederlandsche Bank
Financiële partner

HVG

Stuur
JANPETER SCHRIJVER